

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΑ΄.

Συνδρομή ἰτήσια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἰκαστ. ἔτους καὶ εἶνα: ἰτήσια. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

26 Ἰουλίου 1887

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΠΙΤΣΑΜΑΝΟΣ

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝ

Ὁ ἄνθρωπος Μαζαράκης, ἱερεὺς Κεφαλλήν, διδάσκαλος τῆς ἐν Βενετίᾳ Φλαγγιανῆς Σχολῆς, ἐξέδωκεν ἐν ἔτει 1843 ἐν Βενετίᾳ ὀγκώδες σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον «Βίοι τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς νήσου Κεφαλληνίας.» Ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς βιογραφίας τοῦ περιφήμου θαλασσοπόρου Ἰωάννου Φωκᾶ (1592) καταλήγει εἰς τὴν τοῦ κόμητος Νικολάου Λοβέρδου Μικελακάτου, στρατηγοῦ τῆς Γαλλίας, ἀποθανόντος τῷ 1837, ἐν τῷ μεταξὺ πραγματευόμενος τοὺς βίους ἐτέρων 28 ἐνδόξων Κεφαλλήνων, διαλαμπάντων ὡς ἐπιστημόνων, ὡς καλλιτεχνῶν, ὡς πολιτικῶν καὶ ὡς στρατιωτικῶν. Τὸ βιογραφικὸν τοῦτο σύγγραμμα εἶνε οὐ μόνον πολύτιμος συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς μνημεῖον περιφανές, ὅπερ ἀνήγειρεν ὁ λόγιος κληρικὸς Κεφαλλήν εἰς τιμὴν καὶ δόξαν τῆς πατρίδος του Κεφαλληνίας.

Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶχον ἀναγνώσει μικρὸν πρὸ τῆς μεταβάσεώς μου εἰς Κεφαλληνίαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, καὶ νοτᾶς ἔχων ἐν τῇ μνήμῃ τὰς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τούτου ἐντυπώσεις, μετὰ μείζονος διαφέροντος περιειργαζόμενη τοὺς τόπους ἐν οἷς περιεκλείετο ἀνάμνησις τις τῶν βιογραφουμένων ἀνδρῶν. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι πολλάκις κατὰ τὴν ἀνὰ τὴν νῆσον περιόδειά μου ἐδοκίμασα τὴν ἀνέκφραστον ἐκείνην συγκίνησιν, καὶ τὸ μελαγχολικὸν αἶσθημα, ὅπερ αἰσθάνεται τις ὅταν πατῆ ἐπὶ τόπου, ἐνθα ἐγεννήθη ἢ κατώκησεν ἐπιφανῆς ἀνὴρ, ἢ ὅταν ἴσταιται πρὸ τοῦ τάφου, ἐνθα ἀναπαύονται τὰ ὅσα αὐτοῦ, καὶ σιωπηλῶς ἀναγινώσκει τὸ ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα. Πανταχοῦ ἐν τῇ ὥρα εἰς Κεφαλληνίᾳ προσκρούει τις εἰς τοιαύτας ἀναμνήσεις ἐπερχομένης εἰς τὴν μνήμην, οὐχὶ ἐκ μνημείων καὶ ἀνδριάντων στηθέντων ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων Κεφαλλήνων ἐν ὁδοῖς καὶ ἐν πλατείαις πρὸς τιμὴν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς πατρίδος των, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπτανησιακῆς ἱστορίας, καὶ ἐξ ἐγχωρίων παραδόσεων ἀποτριβομένων ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ ἐκλειπουσῶν ὀσημέραι.

Τὸ μόνον σήμερον ἐν Κεφαλληνίᾳ δημόσιον μνημεῖον εἶνε ὁ ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς Ἐνώσεως ἐν Ἀργοστολίῳ χαλκοῦς ἀνδριάς τοῦ Ἀγγλοῦ ἀρμοστοῦ Μαίτλανδ, ἔργον τοῦ Κερκυραίου γλύπτου Παύλου Προσαλέντη, καὶ αἱ ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Κεφαλληνίας μεγάλαι ἐλαιογραφικαὶ εἰκόνες ἱεραρχῶν τινῶν τῆς Κεφαλληνίας. Ἄν δὲν ἐγράφετο δὲ τὸ βιβλίον τοῦ Ἀνθίμου Μαζαράκη ἡ μνήμη τῶν διδασκάλων τοῦ γένους Δαμωδοῦ καὶ Μοσχοπούλου, οἵτινες ἐν Χαβριάτᾳ ἐδίδαξαν πρῶτοι ἐν γλώσσῃ καταληπτῇ τῷ λαῷ φιλοσοφίαν, ἡ μνήμη τοῦ κόμητος Μαρίνου Χαρθούρη, συνταγματάρχου τῆς Αἰκατερίνης Β', μετακομίσαντος πρὸς ἐκπληξιν τῶν μηχανικῶν τῶν χρόνων του τὸν γιγαντιαῖον μονόλιθον ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἐστήθη ὁ ἀνδριάς τοῦ μεγάλου Πέτρου, ἡ μνήμη τοῦ θαλασσοπόρου Ἰωάννου Φωκᾶ, τοῦ γνωστοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀνακαλύψεων τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἡ μνήμη τοῦ ἱατροῦ Ἰακώβου Πυλαρινοῦ, εἰς ὃν ἀνήκει πρῶτον ἡ ἐφεύρεσις τοῦ δαμαλισμοῦ, ἡ μνήμη τοῦ Κωνσταντίνου Γεράκη, τοῦ ὑπουργοῦ γενομένου καὶ ἀντιβασιλείας τοῦ Σιάμ, ἡ μνήμη τοῦ κόμητος Γεωργίου Χωραφᾶ τοῦ γενναίου πολεμιστοῦ, τοῦ ὑπὸ Φερδινάνδου διορισθέντος ἀντιβασιλείας τῶν δύο Σικελιῶν, ἡ μνήμη τοῦ ἱεράρχου Νικολήμου Μεταξᾶ, τοῦ πρώτου μεταξὺ ὄλων τῶν Ἑλλήνων κομίσαντος, μοναχοῦ ἔτι ὄντος, ἐξ Εὐρώπης τῷ 1627 εἰς Κωνσταντινούπολιν χαρακτῆρας τυπογραφικούς καὶ πιεστήριον καὶ διδάξαντος τὸ πρῶτον Ἑλληνας τὴν τυπογραφικὴν ¹⁾ ἡ μνήμη πολλῶν ἄλλων διασήμων ἀνδρῶν θὰ ἐξηλείφετο παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις καὶ θὰ ἔμενεν ὡς ἀμυδρά τις οικογενειακὴ παράδοσις εἰς τὰς τυχόν φερούσας τὸ αὐτὸ ἐπώνυμον οικογενείας.

* *

Μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ Μαζαράκη βιογραφουμένων ἀνδρῶν, ὧν εὗρον κατὰ συγκυρίαν, διότι δὲν ἐζήτησα νὰ ἀναδιφήσω οικογενειακὰ ἀρχεῖα ἐν Κεφαλληνίᾳ, πλειοτέρας ἀναμνήσεις

1) Τὸν Νικολῆμον Μεταξᾶν ὅπλως ἀναφέρει κατ' ὄνομα μόνον ὁ Μαζαράκης. Βίον τούτου ἔγραψεν ἐκτενῆ ὁ Κωνστ. Σάθας ἐν τῇ Νεοελλ. Φιλολογίᾳ.

καί ἔχνη ἀπτά, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ βίου των, φέροντα τὸν τύπον τῆς ἰδίας αὐτῶν εἰκόνας καὶ τοῦ χαρακτῆρος, εἶνε ὁ ἀρχιτέκτων καὶ ζωγράφος Γεράσιμος Πιτσαμᾶνος, ὃν ὁ Κοραῆς ἠθέλησε ν' ἀποστείλῃ εἰς Χίον, γνωρίσας τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ περὶ τὰς ωραίας τέχνας καὶ ἐκτιμήσας τὴν χρηστότητα, ὡς ἔγραφεν εἰς τὸν Νεόφυτον Βάμβαν τῇ 9 Δεκεμβρίου 1816.

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σπυριδωνοῦ Πιτσαμᾶνου ἐν Ἀργοστολίῳ εὑρον φυλασσομένην συλλογὴν ὀλίγων ἔργων τοῦ Κεφαλληνῶς ζωγράφου, καὶ πλείστας ἐπιστολάς, καὶ ἔγγραφα, καὶ βιογραφικὰς σημειώσεις· τυχὼν δ' εὐκαιρίας νὰ διέλθω αὐτὰ ἐνόμισα ὅτι εἶχον καθήκον δι' ὀλίγων γραμμῶν νὰ περιγράψω τὸν βραχὺν μὲν, πλήρη δ' ἐργασίας βίον τοῦ καλλιτέχνου τούτου, συμπληρῶν τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀνθίμου Μαζαράκη περὶ αὐτοῦ βιογραφηθέντα, καὶ καταγράφων κατάλογον τῶν περισωθέντων ἔργων του. Ἐτι δὲ μᾶλλον ἐνόμισα πρέπον τὸ τοιοῦτο, διότι καιρὸς εἶνε νὰ γραφῇ ὁ βίος ἢ ν' ἀρχίσῃ ἐργασία τις βιογραφικὴ τῶν ὀλίγων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν τῶν νεωτέρων χρόνων, καὶ συλλογὴ τῶν ἔργων των. Μέχρι τοῦδε εἰς τοιαύτας βιογραφίας ἡσχολήθησαν τινες τῶν παρ' ἡμῶν ἐν οἷς ὁ Μουστοξύδης ἐν *Ἑλληνομημορίαι* περὶ τοῦ Δοξαρά, ὁ Σ. Λάμπρος περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ, ὁ μακαρίτης Κατρακῆς ἐν τοῖς *Φιλολογικοῖς Ἀναλεκτοῖς τῆς Ζακύνθου* περὶ Ζακυνθίων ζωγράφων, καὶ ἄλλοι τινες ἐν περιοδικοῖς περὶ ἄλλων. Τὰ ἔργα δὲ τῶν τεχνιτῶν τῆς Ἑπτανήσου, ἂν ποτε σχηματισθῆ πινακοθήκη, θὰ κατέχῃ τὴν πρώτην θέσιν· διότι ἐν ταῖς Ἰονίαις νήσοις κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας τῆς Ἑλλάδος καλλιέργουμένων τῶν γραμμάτων καὶ ὕψισταμένης σκιάς τινος ἐθνικῆς ἐλευθερίας, ἡ γλυπτικὴ καὶ ζωγραφικὴ ἱκανῶς ἑθεραπεύοντο ἐξ Ἰταλίας κομισθεῖσαι. Τὰ ἔργα τῶν ζωγράφων Δοξαρά, Καντούνη, Κουτούζη, Πλακωτοῦ, Πιτσαμᾶνου ἀποτελοῦσι τὴν πρώτην ἱστορικὴν περίοδον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ζωγραφικῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ πλὴν τούτων εἰς Ἑπτανήσον κατέφυγε καὶ ἡ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεᾶν τεχνιτῶν Ἑπειρωτῶν καὶ Χίων μεταδιδόμενη Βυζαντινὴ τέχνη τῆς ξυλογλυπτικῆς καὶ τορευτικῆς, καὶ αὐτόθι ἀνευρίσκονται ἔργα ἐξαιτίας τέχνης τῶν Καλαρυτιωτῶν Γεωργίου Διαμάντη Μπάφα, Νικολάου Παπαγεωργίου καὶ ἄλλων, ὧν πολλὰ ἔργα τορευτικὰ εἶνε ἀληθῆ καλλιτεχνήματα, καὶ δύνανται νὰ παραβληθῶσιν, ὡς γράφει καὶ ὁ παρ' ἡμῶν εἰδήμων περὶ τὰ τοιαῦτα Παῦλος Λάμπρος, πρὸς τὰ τῶν διασήμεων τεχνιτῶν τῆς Ἰταλίας. ¹⁾

1) Νομίματα καὶ μετάλλια τῆς Ἑπτανήσου πολιτείας καὶ προσωρινῆς τῶν Ἰο-

Ο οἶκος τῶν Πιτσαμᾶνων ἱστορεῖται ὅτι εἶνε βοεμικὸς, πρὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων μετακινήσας εἰς Βενετίαν, ἐκ τῆς ὁποίας εἰς τῶν κλάδων ἀποκατέστη ἐν Κρήτῃ. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς μεγαλονήσου ταύτης ἀναφέρεται ὁ Ἰακώβος Πιτσαμᾶνος, ὅστις δραστηρίως συνέδραμε τὴν ἐνετικὴν δημοκρατίαν εἰς τὸν κατὰ τῶν Γενουησιῶν πόλεμον, καὶ ἀνηγορεύθη τούτου ἐνεκα πατρίκιος· ἀνεδείχθησαν δ' ἐτι ὁ Μάρκος Πιτσαμᾶνος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, οἵτινες δι' ἰδίῳν ἐξόδων ἐξοπλίσαντες πλοῖα ἐπολέμησαν μετὰ τῶν Ἑνετῶν τῷ 1470 ἐν Χαλκιδίῳ καὶ ἄλλοι δ' ἐκ τῆς οἰκογενείας ταύτης συνέδραμον πολυειδῶς τὴν δημοκρατίαν, διὸ αὕτη ἀπένευμεν εἰς αὐτοὺς ἀξιώματα καὶ τιμάρια ἐν Κρήτῃ καὶ Πελοποννήσῳ. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀγῶνων τῆς Βενετίας κατὰ τῶν Τούρκων περὶ καταλήψεως τῆς Κρήτης εἰς τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἰακώβου Πιτσαμᾶνου, ἀνδρείως ἀγωνισθεὶς κατὰ τῶν Τούρκων, μετέβη κατόπιν εἰς Κεφαλληνίαν μετὰ τοῦ υἱοῦ του Κωνσταντίνου, ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του νυμφευθεὶς καὶ εἴτα γενόμενος ἱερεὺς ὀριστικῶς ἐγκατέστη ἐν Ἀργοστολίῳ, ὅπου τῷ 1691 φηροδόμησεν οἶκον καὶ ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, ἐτι καὶ νῦν σωζόμενον καὶ ἀνήκοντα εἰς τὴν οἰκογενεῖαν Πιτσαμᾶνων, ἀσκῶν αὐτόθι μετὰ τῶν καθηκόντων τοῦ ἱερέως καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἀγιογράφου. Οὗτος δὲ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος γενάρχης τῆς ἐν Κεφαλληνίᾳ οἰκογενείας τῶν Πιτσαμᾶνων, ἰθαγενοῦς ἤδη διὰ τοῦ χρόνου καταστάσης, καὶ διαδοχικῶς παρεχούσης ἕνα ἱερέα καὶ ἀγιογράφον μέχρι τοῦ Βικεντίου Πιτσαμᾶνου, πατρὸς τοῦ Γερασίμου Πιτσαμᾶνου, οὗ τὸν βίον σκιαγραφούμεν. Τὸ οἰκόσημον τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀποκαταστηθέντος κλάδου τῶν Πιτσαμᾶνων φέρει σταυρὸν ἐπὶ θυρεοῦ ἐλλειψοειδοῦς κατὰ τὸ ἡμισυ κεκομμένου, ὑπεράνω δὲ κυρτούμενον ἡμισυ στεφάνων, ἔχοντα ἐν μέσῳ ἀστέρα.

Ο Γεράσιμος Πιτσαμᾶνος ἐγεννήθη τῇ 6 Μαρτίου 1787 ἐν Ἀργοστολίῳ, ὅπου παῖς ἐτι ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ πατρὸς του τὰ στοιχεῖα τῆς ζωγραφικῆς, εἰς τὴν μεγίστην ἐπεδείκνυε κλίσιν, ἔτυχε δὲ καὶ προκαταρκτικῆς παιδείσεως εἰς τὰ γράμματα ὑπὸ τοῦ Μαρῖνου Πινατόρου, ἀνδρὸς φιλοσόφου, φιλοπάτριδος καὶ ποι-

νίων νήσων παρὰ τῶν Ἑλλήνων κατοχῆς ὑπὸ Π. Λάμπρου, ἐν τόμῳ Β', σελ. 206 τοῦ Δελτίου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας. Ο Παῦλος Λάμπρος ἐκδίδει ὁσονοῦπα καὶ βιογραφίας τῶν ἐκ Καλαρυτιῶν τῆς Ἑπείρου διασήμεων χρυσοῦν, τορευτῶν καὶ τεχνιτῶν.

ητοῦ, οὔτινος ἡ περὶ τὴν αἰσθητικὴν μάθησις καὶ τὰς καλλοιογικὰς μελέτας ἐπηύξησεν ἐτι μᾶλλον τὴν πρὸς τὰς τέχνας κλίσιν τοῦ μαθητοῦ.

Ἡ πολιτικὴ κατάσταση τῆς Κεφαλληνίας καθ' ὃν χρόνον διήρχετο ὁ Πιτσαμᾶνος τὰ πρῶτα ἔτη τῆς νεότητός του ἦτο ἤρεμος· ἡ νῆσος διετελεῖ ἐν εὐημερίᾳ καὶ εὐτυχίᾳ, ἀναλαβούσα ἐκ τῶν συμφορῶν, εἰς ἃς εἶχον καταρροίφει αὐτὴν οἱ πολυετεῖς σπαραγμοί, αἱ δρώσεις, αἱ στάσεις, καὶ οἱ φόνοι τῶν ἐρίζουσῶν πρὸς ἀλλήλας δύο φατριῶν τῶν οἰκογενειῶν τῶν Ἀνίνων καὶ τῶν Μεταξιάδων, διότι ἡ Βενετία ἀποτελεσματικώτερον καταδιώξασα τοὺς ἀρχηγούς καὶ συλλαβούσα καὶ κατατομήσασα, ἔθετο τέρμα εἰς τοὺς ἐμφυλίους ἀγῶνας. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡ Κεφαλληνία, (22 Αὐγούστου 1798), ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ Ἰόνιοι νῆσοι περιήλθον εἰς τὴν κατοχὴν τῶν Γάλλων. Κυρίως δὲ ἡ νεότης τοῦ Πιτσαμᾶνου ἀνεπτύχθη ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς Γαλλικῆς κατοχῆς, καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν, ἃς ἀνεκήρυξεν ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις.

Ἀρχὴν τοῦ σταδίου αὐτοῦ ὁ Πιτσαμᾶνος ἔλαβεν ὅτε τὴν Κεφαλληνίαν καὶ τὰς λοιπὰς Ἰονίας νήσους κατέσχον οἱ Ρῶσσοι, καταταχθεὶς τῷ 1804 εἰς τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ Ρῶσσου στρατηγοῦ τῶν ἀκροβολιστῶν, ὀνομαζομένου Στέτερ, τὸ ἐν Ζακύνθῳ ἑδρεύον, ὅπου μετὰ τινα χρόνον ἐπροβιάσθη. Σώζεται δ' ἐτι ἐν τοῖς ἔγγραφοις τοῦ Πιτσαμᾶνου καὶ χειρόγραφος γεωγραφικὸς πίναξ τῆς Ζακύνθου ἐν μεγάλῃ κλίμακῃ, ὑπ' αὐτοῦ σχεδιασθεὶς, χάριν στρατιωτικῶν λόγων, τῆς ὄχρωσεως τοῦ λιμένος καὶ τῆς πόλεως κατὰ τῶν ἀπὸ θαλάσσης προσβολῶν. Ἐν Ζακύνθῳ ὁ Πιτσαμᾶνος εὑρεν εὐκαιρίαν νὰ μαθητεύσῃ καὶ παρὰ τῷ διακεκριμένῳ τότε ἐκεῖ ζωγράφῳ Καντούνη Ζακυνθίῳ, ὅπως ἀσκηθῇ ἐτι μᾶλλον εἰς τὴν ζωγραφικὴν.

Τῷ 1807 μετέβη μετὰ τοῦ συνταγματάρχου Στεφάνωφ εἰς Κέρκυραν, ὅπου, ἐπαυλοῦσης τότε ἐπὶ τῆς Ἑπτανήσου τῆς Γαλλικῆς προστασίας, οἱ στρατηγοὶ Βερτιέρ καὶ Δονζελὸτ καὶ ὁ συνταγματάρχης Βωδράνδ, γνωρίσαντες τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἀγχίνοιαν τοῦ Πιτσαμᾶνου, ἐνῆργησαν ὅπως ἡ τότε Κυβέρνησις διατηρήσῃ αὐτὸν εἰς τὸ σῶμα τοῦ μηχανικοῦ μετὰ τὸν βεβαίον λοχαγοῦ ἀ τάξεως. Ὡς τοιοῦτος δὲ τῷ 1808 διητύθηνε τὰς τοπογραφικὰς ἐργασίας διὰ τὴν σχεδιογραφίαν τῶν γεωγραφικῶν πινάκων τῶν νήσων κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Κατὰ Μάρτιον δὲ τοῦ ἔτους τούτου, καὶ κατὰ διαταγὴν ἐπίσης τοῦ αὐτοκράτορος ἐστάλη εἰς Ἀλβανίαν ὅπως σχεδιάσῃ πίνακα γεωγραφικῶν τῶν ἡπειρωτικῶν παραλίων καὶ τῶν ὄρεων, τῷ δὲ 1809 ἐπέμφθη παρὰ τῆς αὐτῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν Ἀλῆ Πασᾶν ἐντεταλμένος ἐιδικὴν ἐκτακτον ἀποστολῆν.

Τὰ ἀξιώματα ταῦτα καὶ αἱ τιμαί, εἰς ἃς προήχθη ὁ Πιτσαμᾶνος, καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν συμπολιτῶν του καὶ τῆς Κυβερνήσεως δὲν ἐδέλεσαν αὐτὸν, ὡς συνήθως συμβαίνει εἰς τοὺς μετρίας ἱκανότητας ἀνδρας, νὰ παραιτήσῃ πᾶσαν περαιτέρω βελτίωσιν τῶν γνώσεων αὐτοῦ καὶ τῆς τέχνης του· δι' αὐτὸν ἡ μάθησις ἦτο ὑπερέτερα πάσης ἄλλης σκέψεως, καὶ τὴν ἀρετὴν ταύτην δεόντως σταθμίσασα καὶ ἡ τότε Ἰόνιος Γερουσία διὰ ψηφίσματος τῆς, καὶ κατ' ἐντολὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἐθέσπισεν ὅπως δημοσίᾳ δαπάνῃ ἀποσταλῆ εἰς τὴν ἐν Ρώμῃ σχολὴν τῶν ωραίων τεχνῶν καὶ ἐπιδοθῇ ἐντονώτερον εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ζωγραφικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς. Τῇ 25 δὲ Μαρτίου 1809 πλήρης νεότητος καὶ πόθου μαθήσεως ἀνεχώρησεν εἰς Ρώμην, ὅπου ἐπέδοθη μετὰ τοσαύτης ἐπιμελείας καὶ ζήλου εἰς τὴν σπουδὴν τῶν δύο τούτων ωραίων τεχνῶν, ὥστε ἀπέσπασε τὸν θαυμασμόν τῶν καθηγητῶν του. Πλὴν δὲ τῶν εὐνοικῶν παραστάσεων, ἃς οἱ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἀπεσταλμένοι Ἰόνιοι Γερουσιασταὶ Ρώμης καὶ Μεταξιάς ἀπηθύθοναν εἰς τὴν Γερουσίαν κατὰ τὴν ἐπάνοδόν των περὶ τοῦ καλλιτέχνου Κεφαλληνῶς, καὶ ἡ ἐν Ρώμῃ Ἀκαδημία τοῦ Ἁγίου Λουκά, ἡ προεδρευομένη τότε ὑπὸ τοῦ διασήμεου γλύπτου Ἀντωνίου Κανόβα κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 23 Δεκεμβρίου 1812, παμψήφει ἀνεκήρυξεν ἐπίτιμον αὐτῆς μέλος.

Διαρκουσῶν τῶν σπουδῶν του ἔτυχε πολλῶν ἀριστειῶν ἐν διαγωνισμοῖς, ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς σχεδιογραφίας τῆς θριαμβευτικῆς ἀψίδος ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῶν γάμων τοῦ Ναπολέοντος καὶ ἐπὶ ταῖς νίκαις τούτου ἐν Γερμανίᾳ. Διὸ ἡ μὲν Ἀκαδημία τῶν ωραίων τεχνῶν ἐπέτρεψεν ἵνα τὸ σῆδιον τῆς εἰρημένης ἀψίδος μετ' ἄλλων ἔργων τοῦ Πιτσαμᾶνου ἐκτεθῇ εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὁ δὲ Ναπολεὼν τῇ 28 Ἰουνίου 1813 ἀπένευμεν αὐτῷ τὸ παράσημον τῆς ἐνώσεως.

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν ἐν Ρώμῃ τῶν σπουδῶν του, περιηγήθη τὴν Ἰταλίαν καὶ εἴτα μετέβη εἰς Παρισίους τῷ 1814, ὅπου ἐξηκολούθησεν ἐκ νέου τὰς σπουδὰς του ἐν τῇ αὐτόθι πολυτεχνικῇ σχολῇ. Ἐν Παρισίους δ' ἐγνώρισε τὸν Κοραῆν, ὅστις, ὡς ἀνωτέρω εἵπομεν, ἠθέλησε γνωρίσας τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν χρηστότητα τοῦ νέου, νὰ πέμψῃ εἰς Χίον ἵνα διδάξῃ ἐκεῖ τὰς ωραίας τέχνας.

Ἡ τιμὴ καὶ ὑπόληψις, ἣν ἀπελάμβανεν ὁ Πιτσαμᾶνος ὑπὸ τῶν Γάλλων ἐπὶ τοῦ Ναπολέοντος, ἐξηκολούθησε καὶ ἐπὶ τῆς παλινορθώσεως. Ο Λουδοβίκος ΙΗ' τῷ 1815 ἀπένευμεν αὐτῷ τὸ παράσημον τοῦ ἀργυροῦ κρίνου, χορηγῆσας καὶ προσωρινὴν σύνταξιν· ὁ τότε δὲ ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας Ἀββᾶς Μοντεσκιού συνίστα τὸν Πιτσαμᾶνον εἰς τὸν ἐν Ρώμῃ πρεσβευτῆν

της Γαλλίας Περσινύ διὰ τῶν ἐξῆς λόγων. «Δὲν δύναμαι, λέγει, κύριε πρεσβευτά, ἢ νὰ σὲ προτρέψω ὅπως συντρέξῃς ὑπὲρ τῶν ἀγαθοεργῶν σκοπῶν τοῦ βασιλέως, ἐξἄκολουθῶν νὰ παρέχῃς τὴν εὐνοϊκὴν συνδρομὴν σου πρὸς τὸν Κ. Πιτσαμάνον. Ἐγὼ ἔλαβον ἀφορμὴν διαρκούσης τῆς ἐν Παρισηίαι διαμονῆς σου ν' ἀναγνωρίσω εἰς αὐτὸν τὰς ἀγαθὰς ιδιότητας, αὐτῖνες σὲ παρεκίνησαν νὰ μοὶ συστήσῃς τὸν νέον τοῦτον. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐξαιτούμαι καὶ ἐγὼ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐμένειάν σου.»

Ἐν Παρισηίαι διατρίβων ἔγραψε καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου ἐν ἀκμῇ ἡλικίας τότε ὄντος καὶ πληρεξουσίου τῆς Ῥωσσίας αὐτόθι. Σῶζεται δὲ ἡ εἰκὼν αὕτη ἔτι ἐν Ἄργοστολίῳ, μέρος ἀποτελοῦσα τῆς συλλογῆς τῶν ὀλίγων ἀναπολεφθέντων ἔργων του.

Κατὰ τὸ 1815 ἐπῆλθε νέα αὐθις πολιτικῆς κατάστασις ἐν ταῖς Ἰονίαις νήσοις, τεθείασις ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Οἱ Ἄγγλοι καταρτίσαντες τὴν νέαν Κυβέρνησιν τῶν νήσων συνέστησαν μετ' ὀλίγα ἔτη ἐν ἄλλοις διαφόροις ἐκπαιδευτικοῖς ἰδρύμασι καὶ Ἀκαδημίαν ἐν ἡ καθιερώθη ἡ ἕδρα ἀρχιτεκτονικῆς. Δικαίως δὲ ἀπέβλεψαν εἰς τὸν Πιτσαμάνον, ἔχοντα ἤδη φήμην καλλιτέχου, ὅπως καταλάβῃ ταύτην, καὶ κατὰ πρόσκλησιν τοῦ λόρδου ἀρμοστοῦ Μαιτλανδ ἦλθεν εἰς Κέρκυραν τῷ 1817, ὅπου ἠξιώθη ὑπὸ τε τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἄγγλων μεγάλων τιμῶν, καὶ τῷ 1818 διωρίσθη καθηγητῆς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐν τῇ Ἰονίῳ Ἀκαδημίᾳ, τῷ δὲ 1819 ἐπιδοθήσθη εἰς ταγματάρχην τοῦ μηχανικοῦ. Ἀλλὰ πρὸ τούτου, κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1818 ἀπετέλεσε μέρος τῆς ἀκολουθίας τοῦ στρατηγοῦ τῶν ἀγγλικῶν στρατευμάτων, τοῦ Ἄδαμ, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐπεσκέφθη τὴν Κωνσταντινουπόλιν καὶ ἄλλας χώρας τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ὁ ζηλωτῆς οὗτος καὶ ἐνθερμος λάτρης τοῦ καλοῦ ἰχνογράφου τὰ κάλλιστα τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος, συνέλεξεν εἰδήσεις περὶ ἠθῶν καὶ ἀρχαιοτήτων, συνέταξε δὲ καὶ μελέτην γαλλιστὶ περὶ Κωνσταντινουπόλεως. Κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διατρίβην του συνῆψε σχέσεις μετὰ τοῦ διδασκάλου τότε τῶν Ἀθηναίων Διονυσίου τοῦ Πύρρου, ὃν καὶ ἐζωγράφησεν, ἀμείβων τὴν μάθησιν αὐτοῦ καὶ τὴν φιλοξενίαν, ἡ δὲ εἰκὼν του ἐχαλκογραφήθη ἐν Ῥώμῃ φέρουσα κάτω τὰς λέξεις «Γ. Πιτσαμάνος ἐποίησεν, L. Poize sculpt.». Ἀναδιφῶν τὰς ἐπιστολάς του καλλιτέχου τούτου ἐν Ἄργοστολίῳ, καὶ τὰ διάφορα ἔγραφα καὶ ἰχνογραφήματα παρετήρησα πανταχοῦ τὴν χεῖρα τοῦ καλλιτέχου, τοῦ ἀκριβοῦς παρατηρητοῦ τῆς ἀρχαίας τέχνης, τοῦ αἰσθανομένου τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ τὴν ἀρμονίαν. Σῶζονται

ἐτι τὰ ἰχνογραφήματα μετὰ καταμετρήσεων καὶ σημειώσεων τοῦ Παρθενῶνος καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχαίων μνημείων τῶν Ἀθηναίων, ἐφ' ὧν ἐμελέτησε καὶ ἀνεζήτησε νέαν ἐμπνευσιν πρὸς νέα ἔργα.

Κατὰ τὴν περιήγησιν του ταύτην ἐζωγράφησε πρὸς τοῦτους δι' ὑδατογραφίας καλλιτεχνικώτατα τὰς ἐνδυμασίας τῶν κατοίκων τῶν διαφόρων χωρῶν ὡς διήλθε. Τὸ ὄγκωδες δὲ τεῦχος ἐν τῷ ὁποίῳ αὐταὶ περιλαμβάνονται εἶνε πολῦτιμον μνημεῖον διὰ τὸν ἐθνικὸν βίον τῶν Ἑλλήνων, καὶ θὰ ᾗτο εὐχῆς ἔργον ἂν κατετίθετο πρὸς τὸ ἐθνικὸν μῶσειον. Ἐκ τῶν ἐν τῷ τεύχεῳ ἀπεικονιζομένων ἐνδυμασιῶν, πολλάκι δὲ φέρονται νῦν ὑπὸ τῶν κατοίκων, ἀντικατασταθεῖσαι ὑπὸ τῶν νεωτέρων. Ἐκ τῶν ἐν τῷ τεύχεῳ δὲ ὑδρογραφῶν ἀξίαι σημειώσεως εἶνε Ἀλβανίς Ἀθηναία, Ἀρχόντισσα Ἀθηναία Ἑλληνίς, Πατρινὸς γιῶσᾶζῆς, Μανιάτης, ὅστις ἐπρότεινεν εἰς τὸν Πιτσαμάνον ἐν Μάνῃ νὰ ἐπιτρέψῃ ν' ἀκολουθήσῃ αὐτὸν ὡς ὑπηρέτης του εἰς Ἀθήνας ἵνα ἰδῇ τὰ μνημεῖα τῶν προγόνων του, Ἰωαννίτης Τοῦρκος, Θηβαῖος Τοῦρκος, Ἀθηναίων ἀρχαιότεραι ἐνδυμασίαι, Διδάσκαλος Ἀθηναῖος μὲ βράκας, οἰκογένεια Παγκάλου ἐν Κέῳ, καὶ προσωπογραφίαι Προκοπίου Λογοθέτη καὶ Σοφίας Παγκάλου ἐν Κέῳ, καὶ χωρικῶν Κείων, μετώπη Παρθενῶνος ἐξ ἧς ἀφῆρηθησαν ὑπὸ τοῦ Ἑλγίναι ἀρχιτεκτονικῆς, στυλοὶ Ὀλυμπίου Διός, φρούριον Χλεμουτσίου, στολαὶ Γιαννιτσάρων, πρόναος Ἀγίας Σοφίας μετὰ καταμετρήσεων, Φαναριώτης φέρων τσουμπέν καὶ πῖλον ἐν εἴδει καλυμαυχίου, ἐνδυμασίαι ἐορτάσιμοι Ἑλληνίδων τοῦ Πέρα καὶ Σταυροδρομίου καὶ ἄλλαι τῶν ἀρχοντικῶν οἰκογενειῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐνδυμασίαι Ἰνδιαν καὶ ὑπηρέτων καὶ ὑπηρετριῶν Κωνσταντινουπόλεως, λογιστάτου Ἑλλήνος τῆς φιλομούσου Ἀθηναϊκῆς ἐταιρίας, ἐπισκόπου καὶ μοναχοῦ, ὃν συνήτησεν ἐν Μαραθῶνι, Κερκυραῖον, ἀρχόντων Ζακυνθίων, ἱερέως καὶ παπαδῆος Κεφαλλήνων, τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ χωρικῶν Ἐρισσιάνων (Ἐρισσος), Πυλαρινῶν (Πύλαρος) μὲ βράκας, Σκαλισιάνων (Σκάλα), Φαρακλῶν (Φαρακλάτα), τῶν κατοίκων ἐτι τῶν Ἑχινάδων νήσων, τῶν Ἰθακῆσιων κτλ.

Ὁ Πιτσαμάνος ὡσαύτως ἔγραψεν εἰκόνα τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, χαλκογραφεῖσθαι ἐν Ῥώμῃ τῷ 1816 μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ἑλληνιστὶ «Ἰωάννης Ἀντωνίου Καποδιστριας ὁ φιλόπατρις. Γεράσιμος Πιτσαμάνος Κεφαλληνεὺς ἐποίησεν. Τεκμήριον σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης.» Ἐπιλοτέγησε δὲ καλλιτεχνικῶς καὶ τὰ ἐμβλήματα τῶν Ἰονίων νήσων.

Ἐπανακάμψας ἐκ τῆς περιοδείας εἰς Κέρκυραν ἀνέλαβε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1818 τὴν καθηγεσίαν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἐπιζητῶν διαρκῶς τὴν

ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος καὶ τὴν ὠφέλειαν τοῦ γένους. Τῷ 1820 ἐδημοσίευσεν ἐγχειρίδιον περὶ ἀρχιτεκτονικῆς, ὅπερ γράφει ὅτι ἔγραψε χάριν τῶν ἐλληνοπαίδων: Saggio d'architettura civile con alcune cognizioni comuni a tutte le belle arti del cavalier Gerasimo Pizzamano di Cefalonia archeologo pittore ed ingegnere. Corfu 1820, ὅπερ ἀφιέρωσε τῷ Ἐμμανουήλ Θεοτόκῃ.

Ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ θέσει δὲν παρέμεινεν ὁ Πιτσαμάνος πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἀπέπλεον εἰς Κωνσταντινουπόλιν τῷ 1820, ὅπου ἐξένισεν αὐτὸν ἡ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας Δίστων, καὶ ὁ πρόξενος Καρτεραίτ. Ἐτυχε δὲ καὶ τῆς προστασίας αὐτόθι τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξεπόνθησε διάφορα ἔργα ἀρχιτεκτονικὰ καὶ γραφικὰ. Αὐτόθι δὲ διατρίβων προσεκληθὲν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, κατὰ σύστασιν τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ῥωσσιακῆς κυβερνήσεως. Τὴν πρόσκλησιν δὲ ἀνεκοίνωσε τῷ 23 Φεβρουαρίου 1821 ὁ κόμης Νεσελέρὼδ' εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴν τῆς Ῥωσσίας βαρῶνα Στρογανῶφ. Ὁ αὐτοκράτωρ δὲ διώρισε τὸν Πιτσαμάνον μετὰ πάντα εἰς Πετροῦπολιν ἀρχιτέκτονα τῆς αὐλῆς, ἡ δὲ Ῥωσσιακὴ κυβέρνησις ἀνέθηκεν αὐτῷ τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων ἔργων, ἐν οἷς καὶ τὸ σχέδιον μεγαλοπρεποῦς ναοῦ ἐν Κισνοβίῳ.

Ἐὐρὺ στάδιον ἐργασίας καὶ τιμῶν ἠνοιέτο εἰς τὸν Κεφαλλῆνα καλλιτέχνην ἐν Ῥωσσίᾳ, ἀλλὰ δυστυχῶς μετὰ διαμονὴν δύο ἐτῶν προσεβλήθη ὑπὸ φθοροποιῦ νόσου, καὶ τῷ 1823 παθὼν ἐξ αἰμοπτυσίας μετέβη ἐκ Πετροῦπόλεως εἰς Ὁδησσὸν κατὰ παραγγελίαν τῶν ἱατρῶν. Αὐτόθι δ' ἔγραψε τὴν εἰκόνα τοῦ διοικητοῦ τοῦ Νομοῦ κόμητος Μιχαὴλ Βοροντζῶφ, ἧτις καὶ ὑπάρχει ἔτι ἐν Ἄργοστολίῳ. Ἐξ Ὁδησσοῦ ζητήσας ἀδειαν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος μετέβη εἰς Ἰταλίαν τῷ 1825 πρὸς θεραπείαν του, ἀλλὰ κριθεῖσθαι τῆς νόσου του ἀνιάτου ἐπανῆλθεν εἰς Κέρκυραν, ὅπου ἀπέβησε τῇ 5 Δεκεμβρίου 1825 ἄγαμος, ἐν ἡλικίᾳ 39 ἐτῶν.

Ὁ Πιτσαμάνος ἦτο μετρίου ἀναστήματος, τὸ δὲ πρόσωπον αὐτοῦ κατεδείκνυε τὸ γλυκὺ ἦθος καὶ τὸν εὐρυθμον χαρακτήρα του. Εἶχε πολυεπεῖς γνώσεις ἑλλάει καὶ ἔγραψε τὴν ἰταλικὴν καὶ γαλλικὴν γλῶσσαν. Ἡ χαρίεσσα καὶ εὐτράπελος ἡμιλία του καθίστα αὐτὸν ἐπιζήτητον εἰς τὰς ὑψηλάς συναναστροφάς. Ὡς ζωγράφος ἐχαρακτηρίζετο κυρίως ἐν τῇ προσωπογραφίᾳ, ἀπομιμούμενος τὴν φυσιογνωμίαν, καὶ παριστῶν τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα ζῶντα καὶ ἐκφράζοντα τὰς ψυχικὰς αὐτῶν διαθέσεις καὶ αἰσθήματα.

Περὶ τῶν ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει

ἐργασιῶν του οὐδὲν γινώσκομεν, καθὼς καὶ τῶν ἀλλαχοῦ, μὴ γενομένης μέχρι τοῦδε πλειοτέρας ἐρεύνης τῶν ἀρχιτεκτονικῶν καὶ γραφικῶν ἔργων του, ὅτινα μεγάλως ἡμείβοντο ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ καὶ Κερκύρᾳ σῶζονται ὡς γράφει ὁ Μαζαράκης, διάφοροι προσωπογραφίαι τοῦ τεχνίτου τούτου. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω, ὅς ἐσημειώσαμεν σωζόμενας ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀνεψιοῦ του ἐν Ἄργοστολίῳ, εἶδομεν ἔτι ἐκεῖ εἰκόνα τῆς Θεοτόκου διδασκούσης τὸν Ἰησοῦν, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εἰκόνα μετὰ τὴν ἐξ Ἐυρώπης ἐπάνοδόν του φέρουσαν ἐπὶ τοῦ στήθους τρία παράσημα· σῶζεται δὲ καὶ ἑτέρα εἰκὼν τοῦ ἰδίου, ἣν ἐζωγράφησεν ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του, βασταζόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης ὑπὸ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ του Νικολάου, ἐφ' ἧς καταφαίνεται ἡ κπῶσθεις τῶν σωματικῶν τοῦ καλλιτέχου δυνάμεων. Ὑπάρχει δ' ἔτι εἰκὼν μικρογραφικὴ τῆς ἐρωμένης του ὑπὸ τούτου γραφεῖσα, καὶ προσωπογραφία τοῦ Μαιτλανδ, καθὼς καὶ τοῦ ἰδίου πατρὸς, ἣν ἐγραψε πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του εἰς Ἰταλίαν.

Τὸν βραχὺν βίον τοῦ ἀνδρὸς τούτου χαρακτηρίζει ἡ ἀδιάλειπτος ἐργασία καὶ ἡ ἀένναος ἐπιθυμία τῆς μαθήσεως καὶ βελτιώσεως. Τέκνον πτωχῆς οἰκογενείας ἀλλ' εὐγενοῦς, ἐγένετο ὁ αὐτοῦργός τῆς τύχης του, τυχὼν διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ μόνον ἀξίας τῆς προστασίας τῶν ἰσχυρῶν καὶ τῶν φίλων τοῦ καλοῦ. Δὲν ἀπέκτησε βεβηλὴς παγκόσμιον φήμην ζωγράφου καὶ ἀρχιτέκτονος, ἴσως διότι δὲν ἐζήτησεν ἄλλως δὲ καὶ ὁ βίος του ὡς τεχνίτου δὲν ἐμελετήθη ἀρκούντως, διότι στερούμεθα πλειοτέρων εἰδήσεων τῶν ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ Κωνσταντινουπόλει ἔργων του· ἀλλ' ἐξ ὧν γινώσκομεν δικαίως κατέχει διαπρεπὴ θέσιν μετὰ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς νήσου Κεφαλληνίας.

[Πηγή: Ἐγγραφα οἰκογενειακὰ καὶ συλλογῇ εἰκόνων. Ἄν. Μαζαράκη Βιογραφίαι τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς νήσου Κεφαλληνίας, σελ. 343—355. Gazzetta degli Stati uniti 1820 41/20 Febr. Gazzetta ufficiale 1819 31 Μαρτίου. Giornale del Capitoglio. Roma 4 76p. 1811.

Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

Ἡ ιδέα τῆς ὑψηλότητος τῶν ἡγεμόνων εἶνε μεγάλη καὶ ὠραία. Ὁ ἡγεμὼν παριστάνει τὴν ἐνότητα τοῦ κράτους. Ἀλλ' ὅσον ὠραία καὶ ἂν εἶνε ἡ ιδέα αὕτη κατ'ἀρχὴν, τόσον ἀνάρμοστον εἶνε τὸ γεγονός ὅτι πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἐνότητος ταύτης εἶνε ἀνάγκη νὰ ἰδρυθῇ πυρὰς εἰς ἀποτετριμμένων καὶ ὅλως ἀπεκδυθέντων τῆς ἀξίας αὐτῶν ἀνθρώπων.

Ο ΕΜΠΡΗΣΤΗΣ

(Μυθιστορία 'Ηλ. Βερτέ.—Μετάφρασις Α. Β.)

(Συνέχεια και τέλος: 'Ιδε προηγούμενον φύλλον).

Τὴν ἐπαύριον ὁ Νοέλ κατηυθύνθη πεζὸς πρὸς τὸ χωρίον τοῦ Βλινύ, κείμενον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ κέντρος πύργου, κ' ἔφθασεν εἰς τὸ πρεσβύτεριον κατὰ τὴν ὁριθεῖσαν ὄρην ὑπὸ τοῦ Ἐκτορα. Καθ' ὁδὸν ἠδύνατο νὰ παρατηρήσῃ πολλοὺς παρακολουθοῦντας αὐτὸν μετὰ πολλῆς προφυλάξεως· ἀλλ' οὐδεμίαν ἔδωκεν εἰς τὸ πρᾶγμα προσοχὴν.

Τὸ μικρὸν χωρίον τοῦ Βλινύ ἐπετελεῖτο ἐκ δωδεκάδος μικρῶν οἰκίσκων καὶ ἐπαύλειων, κατεσαρμένων ἑκατέρωθεν τῆς δημοσίας ὁδοῦ. Κατὰ τὸ κέντρον ἠγείρετο σθραὶ ἐκκλησία, ἥς τὸ ἴσχυρον κωδωνοστάσιον, δι' ἀρωσσίας στεγόμενον, ἦτο ἐτοιμὸς ὀρθρον, εἰς τὴν ἐκκλησίαν δὲ παρέκειτο οἰκία χαμηλὴ, σεσαθρωμένη ἐπίσης, κρύπτουσα τὴν πρόσοψίν της ὀπισθεν ἀνθρώπων δειδρυλλίων. Ἡ οἰκία αὕτη ἦτο τοῦ ἐφημερίου, ἐκεῖ δὲ εἶχε μετενεχθῆ ὁ Ἐκτωρ μετὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ πύργου.

Ἐν μέσῳ γηπέδου ἀπεριφράκτου, ἐκτεινομένου πρὸ τῆς οἰκίας, ἐστάθμευεν ἀμαξὰ ἐξευγμένη εἰς ἕνα μόνον ἵππον, ὃ δὲ ἀμαξήλατος, καθήμενος ἐπὶ τῆς χλόης, ἐκάπνιζε τὴν πίπαν του, κ' ἐφαίνετο ἀναμένων τινά. Ὁ Νοέλ ὑπέθεσεν ὅτι ἡ ἀμαξὰ ἐκείνη ἦτο διὰ τὸν Ἐκτορα, ὅστις εἶχεν ἤδη ἀναλάβει ἐκ τῶν τελευταίων περιπετειῶν, ἐκτὸς ἂν ἀνῆκεν εἰς τινὰ τῶν περίεχθ' κτηματιῶν, ἐλθόντα εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ἐφημερίου.

Δὲν ἐπέμεινε ὅμως ἀναζητῶν ἐξήγησιν τοῦ πράγματος, κ' ἔσυρε μικρὰν ἄλυσιν κρεμαμένην εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας. Ἦχος ἀσθενὴς ἠκούσθη ἐντὸς τῆς οἰκίας, εἶτα κρότος κρουπέζων, καὶ γρηαὶ τινὲς χωρικὴ ἤλθε καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν. Παρατηρήσασα τὸν Νοέλ, εἶπε μειδιῶσα:

— Ἄ! γὰρ τοῦ λόγου σας βέβαια 'μιλοῦν! Ἐλάτε! εἶνε κόσμος.

Καὶ παρεμέρισεν ἵνα διαβῆ ὁ ἐπισκέπτης. Εἶτα δὲ κλείσασα τὴν θύραν, προηγήθη αὐτοῦ διὰ σκοτεινοῦ διαδρόμου, καὶ φθάσασα εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἤνοιξε ἄλλαν θύραν. Ὁ Νοέλ εἰσῆλθεν εἰς θάλαμον εὐρύν ἀλλὰ πενιχρῶς ἠντρεπισμένον, ἀποτελοῦντα τὴν αἴθουσαν τοῦ ἀγροτικού πρεσβυτερίου.

Ὡς εἶχεν εἰπεῖ ἡ ὑπηρέτρια, ἦτο ἤδη κόσμος. Ἐν πρώτοις, ὁ ἐφημέριος αὐτός, ὑψηλὸς γέρον, φαλακρὸς, ἤρμεον ἔχων καὶ συμπαθῆ τὴν μορφήν, διακεκριμένον δὲ τοὺς τρόπους ὑπὸ τὸν τριμμένον αὐτοῦ βᾶσον. Εἶτα ὁ Ἐκτωρ Λοβεδύ, μελανεῖμων καὶ μαρτυρῶν διὰ τῆς ἰσχυρῆς του μορφῆς τὰς προσφάτους αὐτοῦ λύπας καὶ παθή-

σει· ἀλλ' ὅ,τι πρὸ πάντων ἐξέπληξε τὸν μηχανικὸν ἦτο ἡ συνάντησις τῶν κυριῶν Δυχαμὲλ, ἐν πένθει καὶ μετ' ἐρυθρῶν ἐκ τῶν δακρῶν ὀφθαλμοῦς.

Ἡ παρουσία του ἔφανε πως συγκινήσασα τοὺς παρισταμένους, καίτοι ἠδύνατο νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὸν ἀνέμενον ἦδη τινὲς ἐξ αὐτῶν. Ἠγέρθησαν, ὃ δὲ Ἐκτωρ καὶ ὁ ἐφημέριος ἤλθον ὀλίγα βήματα προὔπαντωντες. Τὸναντίον δὲ, ἐνῶ ἡ Ἀδριανὴ κατεβίβασε ταχέως ἐπὶ τὸ πρόσωπον τὴν καλύπτραν της, ἡ μήτηρ, τοσοῦτον ἄλλοτε προσηγής, ἐχαιρέτισεν αὐτὸν διὰ νεύματος παγεροῦ, πάντη διαφόρου τῆς συνήθους αὐτῆ ἀγαθότητος.

Ὁ Νοέλ, ταραχθεὶς ὀλίγον, προσέκλινε σιωπηρὸς. Ὁ ἐφημέριος προσηγόρευσε αὐτὸν δι' ὀλίγων λέξεων, ὃ δὲ Ἐκτωρ, τεινὸν αὐτῷ τὴν χεῖρα, εἶπε μετ' ἤθους μελαγχολικοῦ, ἀντιθέτου πρὸς τὴν παλαιάν αὐτοῦ ἱαμότητα:

— Ἐσφαλα πολὺ πρὸς ὑμᾶς, κύριε Λετελιέ, κ' ἐξεδικηθήτε σώσαντες τὴν ζωὴν μου διὰ κινδύνου τῆς ἰδικῆς σας. Θέλετε νὰ λησμονήσετε τὰ σφάλματά μου, καὶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, τόρα ὅτε μέλλω ν' ἀφήσω τὸν τόπον αὐτὸν καὶ τὴν Γαλιάν, νὰ συλλογίζωμαι ὅτι δὲν με παρακολουθεῖ τὸ μῖσος καὶ ἡ περιφρόνησις σας;

Ὁ Νοέλ ἔμεινε ἐνεὸς πρὸ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς· ἀλλ' οὐδὲ στιγμὴν ἐδίστασεν.

— Εὐχαρίστως, κύριε, ἀπήντησε σφίγγων τὴν προτεινομένην χεῖρα· σᾶς ἀπέδειξα ἐσχάτως ὅτι τὰ σφάλματά μου δὲν μοῦ ἐνέπνεον μνησικακίαν.

— Ἐδείξατε θαυμασίαν γενναϊότητα καὶ αὐταπάνησιν, ἐὰν δὲ κατ' ἄρχαίς με ἐτύφλωσε τὸ μῖσος, σήμερον τὰ διδάγματα τῆς πείρας καὶ αἱ παραστάσεις τῶν φίλων μου με ἔκαμον νὰ ἐννοήσω πόσον ἡ ἰδικὴ μου συμπεριφορὰ ὑπῆρξεν ἔλεεινὴ καὶ ἀθλία. Ἄ! κύριε Νοέλ! Ἐμβήκατε σεῖς εἰς τὴν ζωὴν ἀπὸ τὴν καλὴν θύραν! Τόρα γνωρίζω, ὅτι ἡ ἐργασία, ἡ γενναϊότης, ἡ χρηστότης, δὲν φέρουν τοὺς πικροὺς καρπούς τῆς ἀργίας, τοῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ τῶν παρεκτροπῶν. Δὲν θέλω ν' ἀποκαλύψω λυπηρὰ οικογενειακά μυστήρια· ἀλλ' ἔμαθον πολλὰ πράγματα κατὰ τὴν φοβεράν ἐκείνην νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶδα πόσον πλησίον τὸν θάνατον. Εὐτυχῶς εἶμαι νέος ἀκόμη καὶ ἔχω καιρὸν νὰ ἔμβω εἰς νέον δρόμον, τὸν δρόμον τῆς ἐπανορθώσεως, τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἠθικῆς. Χάρεις εἰς τὰς θυσίας τῶν γενναίων συγγενῶν μου, τῶν ὁποίων ἡ εὐμένεια πρὸς ἐμὲ δὲν ἔχει ὄρια, θ' ἀρχίσω ἐκ νέου τὴν ζωὴν μου καὶ θὰ προσπαθῶ νὰ ἀποτίσω ὅσον δύνάμαι τὰ λάθη τοῦ πατρός μου καὶ τὰ ἰδικά μου. Πρὸς ὑποστήριξίν μου, κύριε Λετελιέ, ἔχω ἀνάγκη τῆς ὑπολήψεως ὄλων τῶν τιμῶν ἀνθρώπων καὶ ἰδίαν τῆς ἰδικῆς σας.

— Ὅ, τὴν ἔχετε, κύριε Λοβεδύ.

Μετὰ τὰς βαρεῖας ταύτας ὁμολογίας, ὁ Ἐκτωρ ἐστράφη πρὸς τὸν ἐφημέριον δειλῶς, οὐτος δὲ ἐπεδοκίμασε δι' ἀδιακρίτου νεύματος.

Ἡ μήτηρ ἐν τούτοις καὶ ἡ θυγάτηρ ἔμεινον ὄρθιαί, σόβαρκαὶ πάντοτε καὶ σιωπᾶσαι. Ἡ δὲ κυρία Δυχαμὲλ ὑπέλαθε ψυχρῶς:

— Διὰ τὴν συνδιαλλαγὴν αὐτὴν, Ἐκτωρ, δὲν ἦτο, νομίζω, ἀνάγκη τῆς παρουσίας μας. Ἦσκει νὰ γνωρίζωμεν μόνον ὅτι ἐτελείωσεν ἡ ἀνόητος ἐκείνη ὑπόθεσις τῆς μονομαχίας. Τόρα πηγαινόμεν εἰς τὴν ἄμαξαν, κ' ἐπιστρέφομεν εἰς τὴν Βωθραί. Ὅ, σᾶς στείλω τὸν Περβὲν νὰ συνεννοηθῆτε μαζὴ του διὰ τὰς τελευταίας λεπτομερείας.

Ὁ Ἐκτωρ ἐδίσταζεν, ἀλλὰ νέον νεῦμα τοῦ ἐφημερίου τὸν παρώτρυνε.

— Μίαν στιγμὴν, θεία μου, σᾶς παρακαλῶ, εἶπε. Δὲν εὐρέθη κατὰ τύχην ἐδῶ ὁ Κ. Νοέλ, ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἤξευρα ὅτι θὰ ἤρχεσθε σεῖς καὶ ἡ ἐξαδέλφη μου. Ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ διαλυθῆ, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου, ἡ παρενόησις ἥτις ὑπάρχει, φαίνεται, μεταξύ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἐξαίρετου νέου, ὅστις μᾶς προσέφερε τόσας ἐκδουλεύσεις.

— Ἄν μᾶς προσέφεραν ἐκδουλεύσεις, καὶ δὲν τὰς ἀρνοῦμαι, ἀπήντησεν ἡ κυρία Δυχαμὲλ, ἔχει ὁ ἴδιος τόσην πεποίθησιν περὶ τῆς σπουδαιότητός των, ὅστε περιττὸν εἶνε νὰ τὰς πανηγυρίζωμεν ἐνώπιόν του.

Ὁδυνηρὰ ἐκπληξίς εἰκονίσθη ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ Νοέλ.

— Δὲν σᾶς ἐννοῶ, κυρία, εἶπε διὰ τρεμούσης φωνῆς. Ἐχω τὴν συνείδησιν, ὅτι οὐδέποτε εἶπα εἰς κανένα...

— Ἄρκει... Ἄς τ' ἀφήσωμεν αὐτά... Ἐρχεσθαι, Ἀδριανή;

Ἡ νεῦσις ἐφαίνετο λίαν συγκεκριμένη ὑπὸ τὴν καλύπτραν της.

— Ἀλλὰ, μαμά, ἐψιθύρισεν, ἂν ἦνε ψεύματα ὅσα εἶπαν...

Ἀὐστηρὰ τῆς μητρὸς της χειρονομία τῇ ἐπέβαλε σιγῇ.

— Κυρία, ὑπέλαθεν ὁ Νοέλ, τόσον περισσώτερον λυποῦμαι διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ αἰφνιδίαν δυσμένειάν σας καὶ τῆς κυρίας Ἀδριανῆς, ὅσον κ' ἐγὼ αὐτὸς ἀναχωρῶ ἀπὸ τὴν Βωθραί, κ' ἤθελὰ νὰ σᾶς ἀποχαιρέτισω.

Ἡ Ἀδριανὴ ἐσικίτησεν ἡ μήτηρ διέστειλε τοὺς ὀφθαλμοῦς... ἀλλ' ἀπήντησεν ἀμέσως μετὰ περιφρονητικὸν μειδιάματος.

— Καλὲς εἰς θὰ φύγετε ἀπὸ τὴν Βωθραί; Οὐδέ κ' ἐν τὸ συλλογίζεσθε... Σεῖς τὸ ἔχετε βέβαιον...

— Κυρία, διέκοψεν ἀξιοπρεπῶς ὁ Νοέλ, ἀφοῦ

ἀμφιβάλλετε περὶ τοῦ λόγου μου, σᾶς παρακαλῶ νὰ λάβετε γνώσιν αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν εἶχα σκοπὸν νὰ στείλω πρὸς τὸν Κ. Ζ. εἰς Κλαμεσὺ, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου εἰς τὸν Κ. Ἐκτορα.

Ἐξήγαγε δὲ τοῦ θυλακίου του, ἀνοικτὴν ἐτι, τὴν ἐπιστολήν, ἣν εἶχε γράψῃ τὴν προτεραίαν, κ' ἔδωκεν αὐτὴν εἰς τὴν Κυρίαν Δυχαμὲλ, ἥτις τὴν διέτρεξε ταχέως, ἐνῶ ἡ Ἀδριανὴ ἐρρίπτει δειλῶς ἐπ' αὐτῆς κλόπιον βλέμμα. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐξήγει ὁ Νοέλ εἰς τὸν ἐφημέριον, πῶς ἐκαλεῖτο εἰς τὸ σπουδαῖον ἐργοστάσιον τοῦ Κ. Ζ. ὡς διευθυντὴς τῶν μηχανῶν.

Μικρά τις συζήτησις ταπεινὴ τῇ φωνῇ ἐγένετο μεταξύ μητρὸς καὶ κόρης.

— Μαμά, ἐψιθύρισε συγκεκριμένη ἡ Ἀδριανή, ἠπατήθημεν ἀπὸ εὐτελεῖς συκοφαντίας... ὁ Κ. Νοέλ ἔμεινε πάντοτε ἄξιος τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης μας.

— Καὶ τί ἀποδεικνύει αὕτη ἡ ἐπιστολή; Γνωρίζω ἐγὼ καλὰ τὴν ἀλαζονείαν καὶ τὴν οἴνησιν αὐτοῦ τοῦ νέου.

— Κύριε Νοέλ, εἶπεν ὁ Ἐκτωρ εὐτόλμως καὶ ἀπεριστρόφως, εἶνε ἀπαραίτητον νὰ μάθετε τοὺς λόγους τῆς δυσσεβείας τῆς θείας μου, καὶ δὲν σᾶς εἶνε βεβαίως δύσκολον ν' ἀπολογηθῆτε.

— Ἐκτωρ, ἐφώνησεν ἡ κυρία Δυχαμὲλ, σοῦ ἀπαγορεύω...

Ἄλλ' ὁ Λοβεδύ, ἐνθαρρυνόμενος ἄλλως καὶ ὑπὸ τῶν νευμάτων τοῦ ἐφημερίου, ὀλιγόρησεν ἐντελῶς τῆς ἐπιταγῆς ταύτης κ' ἐξέθηκεν ἐν ὀλίγοις τί συνέβαινε.

Γνωρίζομεν ἤδη ὅσοι αὖθις εἶχον διαδοθῆ περὶ προσεχοῦς γάμου τοῦ Νοέλ καὶ τῆς Ἀδριανῆς. Αἱ φῆμαι αὗται εἶχον φυσικῶς περιέλθει εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν κυριῶν Δυχαμὲλ. Ἄλλ' ἡ φαντασία τῶν ἀργῶν καὶ ἡ συνήθης τῶν μικρῶν πόλεων κακεντρέχεια εἶχον προσθέσει εἰς αὐτὰς λεπτομερείας προσβλητικὰς διὰ τὴν κόρην καὶ τὴν μητέρα. Οὕτως ὁ Νοέλ, ἔλεγον, εἶχε καυχηθῆ δημοσίᾳ ὅτι μετ' ὀλίγων θὰ διέθετεν ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν τῶν Δυχαμὲλ· εἶχεν ἰσχυρισθῆ ὅτι ἡ δεσποινὴς Ἀδριανὴ τὸν ἐτρελλαίνετο, καὶ τὸν παρεκίνησε νὰ μονομαχήσῃ πρὸς τὸν ἐξαδέλφόν της· ὅτι ἕνα μόνον λόγον ἂν ἔλεγε, ὃ γάμος του ἐτελείωσεν... καὶ ἄλλα πολλά, ὁποῖα συνήθως κατεργάζεται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἀχρηστότης καὶ ἡ βλακεία.

Αἱ κκοιολογίαι αὗται, αἵτινες ἀφ' ὑψηλοτέρου κρινόμεναι, φαίνονται τοσοῦτον γελοῖαι καὶ ἄξια περιφρονησεως, ἀποκτῶσι πολλάκις εἰς τινας κύκλους μεγίστην σπουδαιότητα. Οὕτω δὲ ἡ κυρία Δυχαμὲλ εἶχε μεγάλως ὀργισθῆ κατὰ τοῦ Λετελιέ, καὶ τὴν ὀργὴν αὐτῆς εἶχε

μεταδώσει και εις την θυγατέρα της. Ἡθέλησαν ὁ Περρὲν νὰ διαμαρτυρηθῆ κατὰ συκοφαντίας τοσοῦτον ἐναντίας εἰς τὴν χρηστότητα και μετριοφροσύνην τοῦ Νοέλ, ἀλλ' ἐπιτιμηθεὶς ἐντόνως ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ ἐπιφυλακτικός, ἐνῶ αἱ δύο κυριαὶ διερρήγγυον πᾶσαν μετὰ τοῦ σωτῆρος αὐτῶν σχέσιν και ἥρνούτο μάλιστα νὰ τὸν ἰδῶσιν.

Ὁ Νοέλ, ἀκούσας ὁποῖα αἰσχρότητες τῶ ἀπεδιδόντο, συνεκινήθη μέχρι δακρύων.

— Εἶνε ἀτιμίαι αὐτά! ἐφώνησεν. ἄν ἔχω αἰσθημα κρύφον εἰς τὴν καρδίαν μου, οὐδέποτε τὸ ἐξεμυστηρεῦθην, οὐδ' εἰς αὐτοὺς τοὺς κἀλλιτέρους και στενοτέρους φίλους μου... Σεῖς, δεσποινίς Ἀδριανή, ἐπιστεύσατε ποτέ;... Μάρτυς μου ὁ Θεός, οὐδέποτε ἐσυλλογίσθη ἐὐδαιμονίαν τοιαύτην, διὰ τὴν ὁποῖαν δὲν ἐγεννήθη... ἐγὼ. Ἡ φιλοδοξία μου δὲν ἐτόλμησε ποτὲ ν' ἀναβῆ τόσον ὕψηλά, και ἐνῶ σὰς ἡγάπων, οὐδὲ τὸν οἰκτὸν σας δὲν ἠλπίζα... .

Οἱ λυγμοὶ διέκοψαν τοὺς λόγους του. Ἡ Ἀδριανὴ ἐκλαίεν ἐπίσης ὑπὸ τὴν καλύπτραν της, και ἡ μήτηρ ἐφαίνετο μεγάλως ἀμηχανούσα.

Ὁ μετανοῶν Ἐκτωρ ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ παρεμβῆ και πάλιν.

— Πραγματικῶς, θεία μου, ὑπέλαβεν, ὅπως γνωρίζω και εἶδα τὸν Κ. Νοέλ, εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ἔχουν καμμίαν ὑπόστασιν ὅλαι αὐταὶ αἱ βυβαριαὶ διαδόσεις... θὰ ἦτο δὲ ἀληθὴς ἀχαριστία ν' ἀμφισβάλτετε, και σεῖς και ἡ ἐξαδέλφη μου.

Ἐπῆλθε στιγμὴ σιωπῆς.

— Τώρα, ὑπέλαβεν ὁ Νοέλ, κατορθώσας νὰ प्राυνηθῆ ὀλίγον, και ἄν ἤθελα νὰ μείνω, ὕψηλότερον καθῆκον μου ἐπιβάλλει ν' ἀναχωρήσω. Πρέπει νὰ παύσων μισαριαὶ συκοφαντίαι, προξενούσαι λύπην εἰς τὴν κυρίαν και τὴν δεσποινίδα Δυχαμὲλ, και θὰ τὰς παύσῃ ἀμέσως ἡ αἰφνιδία μου ἀναχώρησις. Ἀντὶ νὰ σταίλω τὸ γράμμα αὐτὸ εἰς τὸν κ. Ζ. θὰ τοῦ τὸ ὑπάγω μόνος μου... Φεύγω ἀπόψε.

— Μὴ φύγετε, κύριε Νοέλ! ἐφώνησεν ἡ Ἀδριανὴ, ἐν ἀκουσίᾳ παραφορᾶ.

Και κατέπεσεν ἐπὶ μιᾶς ἔδρας.

— Πῶς, κόρη μου, εἶπε ταπεινῆ τῇ φωνῇ ἡ κυρία Δυχαμὲλ, θέλεις... .

— Δὲν θέλω νὰ φύγῃ, ἐπανάλαβεν ἡ νεᾶνις.

Οἱ παρόντες δὲν ἤκουσαν τί ἔλεγον μήτηρ και κόρη· ἀλλ' ὁ ἐφημέριος, μάρτυς ἄφωνος τῆς σκηνης ἐκείνης, καίτοι παρασκευαστῆς αὐτῆς ἴσως, εἶπε προσηνῶς και λεπτῶς μειδιῶν :

— Αἰ, ἀγαπητῆ μου κυρία Δυχαμὲλ, ἀφοῦ ἡ δεσποινίς Ἀδριανὴ δὲν θέλει νὰ φύγῃ ὁ Κ. Λετελιέ, ἐν μόνον μέσον ὑπάρχει νὰ παύσων

αὐταὶ αἱ φυλακίαι, αἱ ὁποῖαι σὰς λυποῦν τόσον... .

— Ποῖον, κύριε ἐφημέριε;

— Δὲν τὸ μαντεύετε;

Ἡ κυρία Δυχαμὲλ ἐθεώρησε τὴν θυγατέρα της, ἣτις ἐρρίφη εἰς τὰς ἀγκάλας της.

Ἡ ἀγαθὴ γυνὴ ἐνόησε τέλος... . ἀλλ' ἐδίστασε πάλιν ὀλίγον.

— Ἀς εἶνε! εἶπεν ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων νικᾷ τὰς θελήσεις... . Κύριε Νοέλ, φίλησε τὴν γυαῖκά σου, και ἔλα... . εἴπειτα νὰ φιλήσης και τὴν πενθεράν σου.

Ὁ Νοέλ προὐχώρησε κλονιζόμενος, ἐξαλλος, νομιζων ὅτι ἀνειρεύετο. Πάντες ἐκλαίον.

Μετὰ μίαν ὥραν, ἀφοῦ πολλὰ σπουδαία συνεφωνήθησαν, ἡ μήτηρ και ἡ θυγάτηρ μετέβησαν εἰς τὴν ἀμαξάν ἣτις τοὺς ἀνέμενεν. Ἐκρίθη δὲ καλόν, πρὸς περιφρόνησιν τῆς κακολογίας και παρασκευῆν τῆς κοινῆς γνώμης, νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Νοέλ εἰς τὴν πόλιν μετὰ τῶν κυριῶν. Ὁ ἐφημέριος και ὁ Ἐκτωρ συνώδευσαν συνομιλοῦντες τοὺς ἐπισκέπτας μέχρι τοῦ γηπέδου, ὅπου ἐστάθμευεν ἡ ἀμαξα.

Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Ἐκτωρ ἐξήρχετο τοῦ πρεσβυτερίου, δύο ἀνθρωποὶ ἀνωρθώθησαν αἴφνης ὀπισθεν ἤρειπωμένου τοίχου. Ἦσαν ὁ Ἰωάννης Ρεβού και ὁ ὁδοστάτης Γριβέ.

Εἶχον ἀμφότεροι καταβιάσει τοὺς πῖλους ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν των, και ὁ μὲν Γριβέ ἐπαλλε βόπαλον, ὁ δὲ ἀσπαλακοθήρας ἐσεῖε τὴν βακτηρίαν ἐφ' ἧς ἐστήριξε τὸ ἀσταθὲς βῆμά του.

Ἦσαν δὲ ἑτοιμοὶ νὰ ὀρμήσουν, ἀλλ' ὅ,τι ἔβλεπον τοὺς κατέπληξεν. Ὁ Νοέλ και ὁ Ἐκτωρ ἐβάδιζον παραπλεύρως μειδιῶντες, ὅτε δὲ παρήλθον ἐγγὺς τοῦ ἡμιπτῶτου τοίχου, ἠκούσθη ὁ Νοέλ λέγων θερμῶς :

— Ποτέ μου δὲν θὰ λησμονήσω, κύριε Ἐκτωρ, ὅτι εἰς σὰς και τὴν εὐγενῆ σας πρωτοβουλίαν ὀφείλω τόσον μεγάλην και τόσο ἀνέλιπτον εὐτυχιάν.

— Δὲν πρέπει νὰ εὐχαριστήσετε ἐμέ, κύριε Νοέλ, ἀπάντησε μελαγχολικῶς ὁ Ἐκτωρ, ἀλλὰ τὸν σεβάσιμον αὐτὸν ἱερέα, ὅστις μὲ ξενίζει και ὅστις μ' ἔδειξε τὸν κόσμον ὑπὸ νέαν ὄψιν και μ' ἔκαμε νὰ ἐρυθριάσω διὰ τὰ παρελθόντα μου σφάλματα... . Εἶχα πολλὰ νὰ κάμω, διὰ νὰ τὰ ἐξαλειψῶ.

Οἱ δύο νέοι περιεπτύχθησαν, εἶτα δὲ ὁ Νοέλ ἐπέβη τῆς ἀμαξῆς μετὰ τῶν κυριῶν, κ' ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν.

Ὁ Ἰωάννης και ὁ ὁδοστάτης ἔμενον χαίνοντες ἐκ τῆς καταπλήξεως, χωρὶς νὰ λέγωσι λέξιν βόπαλον και βακτηρία εἶχον ἐκπέσει τῶν χειρῶν των, και ἐπειδὴ δὲν ἐσυλλογίζοντο πλέον νὰ κρυφθῶσι, παρετηρήθησαν.

Ἀναγνωρίσας τὸν Γριβέ ὁ Λοβεδὺ ἐσταμάτησε.

— Μίαν στιγμὴν, κύριε ἐφημέριε, εἶπεν ἀπήτησατε νὰ ἐπανορθώσω ὅλα μου τὰ σφάλματα· ἰδοὺ ἀκόμη ἐν τῷ ὅποιον ἐνθυμούμαι.

Κ' ἐπλησίασεν εἰς τὸν ὁδοστάτην.

— Κύριε Γριβέ, εἶπεν εὐγενῶς, ἐφάνην πρὸς σὰς πολὺ ἀγροίκος... λυποῦμαι πολὺ και σὰς παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσετε... . Μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σὰς σφίξω τὸ χεῖρι;

Και προέτεινε μετὰ πολλῆς εὐκρινείας τὴν χεῖρά του.

Ὁ Γριβέ ἐδίστασε μικρόν.

— Ἀς εἶνε κ' ἔτσι! εἶπε τέλος.

Κ' ἔθηκε τὴν χονδράν ὀζώδη του χεῖρα ἐντὸς τῆς προτεινομένης λευκῆς και ἀριστοκρατικῆς χειρὸς.

— Πολὺ καλὰ, κύριε Ἐκτωρ, εἶπε μειδιῶν ὁ ἐφημέριος, αὐτὸς εἶνε ὁ καλλίτερος τρόπος διαλύσεως τῶν ἐρίδων... . Ὁ Θεὸς νὰ σὰς εὐλογήσῃ και τοὺς δύο.

Ὁ Ἐκτωρ και ὁ ἐφημέριος ἐπέστρεψαν εἰς τὸ πρεσβυτέριον, οἱ δὲ δύο φίλοι ἐτράπησαν τὴν ἀγούσαν εἰς Βωβραί.

— Νὰ σοῦ πῶ, Γιάννη, εἶπεν ὁ Γριβέ, καλλίτερα πῶ ἦλθε τὸ πράγμα ἔτσι. Ἄκουσες ὅτι μοῦ ἐζήτησε συγχώρεσι! Ἡ συνείδησί μου τὸ λοιπὸν εἶνε ἀναπαυμένη... . Ἀλλὰ πάλι τί τὰ θέλεις, μοῦ φαίνεται ὅτι διὰ νὰ ἡσυχάσῃ καλὰ καλὰ, ἔπρεπε νὰ δώσω κάποιου ταις ξυλιαῖς πῶ ἔφαγα!

— Αἰ, ξεῦρεις πῶς μὲ παρασκώτισες! ἀπήνησεν ἀδμονῶν ὁ Ἰωάννης. Δὸς με ταις τὸ λοιπὸν ἐμένα, νὰ ξεμπερδεύωμε... . Ἢ πῶ πῶς ταις τρώω για τὸ χατῆρι τοῦ φίλου μας τοῦ Νοέλ... και θὰ γλυτώσω ἀπὸ τὴ λίμα σου!

τὴν ἐπαύριον προΐαν ὁ Ἐκτωρ Λοβεδὺ ἀνεχώρησεν εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου χάρις εἰς τὰ χορηγηθέντα ὑπὸ τῶν συγγενῶν του κεφάλαια, ἠλπίζε νὰ εὖρη ἐντιμον θέσιν ἐν τῇ ἐμπορίᾳ ἢ τῇ βιομηχανίᾳ. Ἡ ἀναχώρησις αὕτη ἐγένετο χωρὶς τινος σκανδάλου τῆς Ἰωσηφίνης ἢ τῆς οἰκογενείας της· τοῦτο δ' ἐξηγήθη, ὅτε ἐγνώσθη ὅτι ἡ Ἰωσηφίνα, ἐπαρκῶς προικισθεῖσα, ἐμελλε ταχέως νὰ νυμφευθῆ χονδρόν τινα μυλωθρόν τῶν περιχώρων.

Ὁ γάμος τοῦ Νοέλ και τῆς Ἀδριανῆς ἐγένετο μετὰ τινας μῆνας, μέχρι δὲ τῆς παραμονῆς τῆς τελετῆς ὁ Νοέλ ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενος ἐν τῇ σιδηρουργείᾳ του. Τὴν ἡμέραν ὅλην ἀντήχει ἐπὶ τοῦ ἀκμονος ἡ σφύρα του· τὴν ἰσπέραν δὲ μόνον ἀπλῶς ἀλλὰ κοσμίως ἐνδεδυμένος μετέβαινε παρὰ τὰς κυρίας Δυχαμὲλ, κ' ἔμενον ὥρας πολλάς. Ἡ τοσοῦτον ἀξιοπρεπῆς

διαγωγή του αὕτη καταδεικνύουσα τὴν εὐγενῆ ὑπερηφάνειαν τοῦ ἐργαζομένου περιεποίησεν εἰς αὐτὸν πάντων τὰς συμπαθείας, πρᾶγμα οὐχὶ εὐκολόν ἐν πόλει μικρᾷ.

Μικρόν πρὸ τούτου, ὁ δήμαρχος τῆς Βωβραὶ διεβίβασεν εἰς τὸν Νοέλ, πλὴν χρυσοῦ ἀριστείου πρώτης τάξεως, ἀπονεμομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, τὴν ἐδέησιν ὅτι ἡ Ἀκαδημία τῷ ἀπένειμεν ἐπίσης τὸ βραβεῖον Μοντύων, οὐτινος ὁ μέλλων σύζυγος τῆς Ἀδριανῆς διεῖθηκε τὸ ποσόν ὑπὲρ τῶν πτωχῶν.

Τοῦ γάμου τελεσθέντος, ἐγνώσθη ὅτι τὰ εἰρείπια τοῦ πύργου ἐμελλον ν' ἀνοικοδομηθῶσι, και ὅτι ἐμελλε νὰ ἰδρυθῆ ἐντὸς αὐτῶν μέγα μηχανουργεῖον. Ὁ Νοέλ δὲν ἤθελεν, ἐν τῇ δικαίᾳ του ὑπερηφανείᾳ, νὰ μὲν ἄργος μηδὲ νὰ ὀφείλῃ τὸν πλοῦτόν του εἰς τὴν σύζυγον του. Συνεννόηθη μετὰ τοῦ κυρίου Ζ., ὅπως καταστήσῃ τὸ Βλινὺ μέγα βιομηχανικὸν κατάστημα, ὀφέλιμον εἰς ὅλην τὴν χώραν.

Σήμερον ἡ ἐπιτυχία, ἀμείψουσα πάντοτε τὴν νοημοσύνην και τὴν ἐργασίαν, ἔστεψε τοὺς κόπους τοῦ Νοέλ. Ὁ νέος ἐργοστασιάρχης ἐκάλεσε πλησίον του τοὺς φίλους του Γριβέ και Ρεβού, ὅτινες συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐπιτυχιάν τῆς ἐπιχειρήσεως, κατὰ τὸ μέτρον ἕκαστος τῶν δυνάμεων και τῆς ἰκανότητός του. Ἡ Ἀδριανὴ ἐπαίρειται ἐπὶ τῷ συζύγῳ της, νεαρὰ δὲ οἰκογένεια ἀναθάλλει περὶ αὐτοὺς, παρέχουσα τὴν ἐλπίδα, ὅτι και τὸ μέλλον ἔσται εὐδαιμον ὡς και τὸ παρόν.

Οἱ ΤΑΦΟὶ Τῶν Ἀρχαίων

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἄλλ' ἡ σπουδαιότητα μεταβολῆς, ἣτις ἐπῆλθεν εἰς τοὺς τάφους μετὰ τοὺς δημοτικὸς χρόνους, εἶναι ἡ τῆς στήλης, τοῦ σημείου δηλαδὴ τοῦ τιθεμένου ἐπὶ τοῦ τάφου πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ νεκροῦ. Ὁ Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδι συχνὰ ἀναφέρει στήλας ἐπὶ τοῦ τύμβου, ὅποιοι ὅμως εἰδους ἦσαν αἱ στήλαι αὐταὶ ἀποδεικνύει ἐν χωρίον τοῦ ποιητοῦ, ὅπου περὶ ἐνός λίθου μεγάλου ὁ Νέστωρ ἀμφισβάλλει, ἐὰν ἦτο στήλῃ νεκροῦ ἢ ἀπλοῦν σημείον πρὸς ἄλλον σκοπόν· ἦτο δηλαδὴ λίθος μέγας ἐντελῶς ἀκατέργαστος. Ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ δὲ ὁ Ἑλλήνων παραγγέλλει εἰς τὸν Ὀδυσσεῖα νὰ τῷ κατασκευάσῃ τύμβον και εἰς τὴν κορυφὴν αὐτοῦ νὰ στήσῃ κώπην πρὸς ἐνδειξὴν τοῦ ὅτι ἦτο ναύτης. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἐπὶ τῶν τάφων σημεῖα, ἀπλὰ και παιδικὰ, ἐλειπόν δὲ τὰ σπουδαιότερα πάντων, ἡ ἐπιγραφή και ἡ μορφή τοῦ νεκροῦ και τὴν ἐλλειψίν αὐ-

των, τὴν ἔλλειψιν πάσης καλλιτεχνικῆς κατασκευῆς τοῦ τάφου ἀνεπλήρου τὸ μέγεθος καὶ ὕψος τοῦ τύμβου.

Ἦδη ὁμως κατὰ τὸν ἕκτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, ἀλλὰ πρὸ πάντων κατὰ τὸν πέμπτον καὶ μετὰ ταῦτα, αἱ μὲν διαστάσεις τοῦ τύμβου ἐλαττωθῆναι καὶ γίνονται πολλάκις, ὡς εἶπομεν, ἴσαι τῷ μηδενί. συγκεντροῦται δὲ τὸ ἐνδιαφέρον περὶ τὴν στήλην καὶ τὴν ἐπιγραφὴν. Πάντοτε ὅμως εἰς τοὺς καλοὺς καὶ ἐλευθέρους χρόνους τῆς Ἑλλάδος ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι σεμνὴ καὶ μετρίως ὄντως. Ἐν ταῖς πλείσταις περιπτώσεσι μόνον τὸ κύριον ὄνομα τοῦ νεκροῦ ἀναγράφεται, ἢ τὸ κύριον, τὸ πατρωνυμικόν καὶ τὸ δημοτικόν. Ὅσάκις δὲ ἀπαντῶσι μετρικαὶ ἐπιγραφαὶ, εἶναι καὶ αὐταὶ σύντομοι καὶ σωφρονισταταί. Συνήθως λέγεται μόνον, ὅτι ὁ μακαρίτης ἦτο σῶφρων καὶ ἀγαθὸς ἢ τοιοῦτό τι. Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων αἱ πλείσταις εἶναι πάλιν σύντομοι, προστίθεται δὲ μόνον συνήθως εἰς τὰ ὀνόματα λέξις τις ἀποχαιρετισμοῦ, οἷον *χρηστέ χαῖρε* ἢ ἦρας *χρηστέ χαῖρε*. Αἱ ἑμμετροὶ ὅμως ἐπιγραφαὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶναι πολλάκις σχοινοτενεῖς, ἀπαριθμοῦνται δὲ ἐν στίχοις μᾶλλον ἢ ἦττον κακοζήλοις καὶ ἐν γλώσσει σολοικίζουσῃ αἱ παντοῖαι ἀρεταὶ τοῦ ἀποθανόντος.

Περὶ τῶν στηλῶν παρατηροῦμεν, ὅτι ἀπαντᾶται τσακῆ ποιικιλία αὐτῶν, ὥστε ἀδύνατον ἀποβαίνει καὶ νὰ ἀπαριθμήσωμεν μόνον ἐν ταῦθα πάσας τὰς ποιικιλίας τῶν παραστάσεων. Διὰ τοῦτο θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰς κυριώτερας καὶ σπουδαιότερας ἐξ αὐτῶν, ἰδίως ὅμως εἰς ἐκείνας, ὧν παραδείγματα προχειρῶς δύναται τις νὰ εἶρη ἐν τοῖς Μουσειοῖς ἡμῶν. Καὶ εὐτυχῶς ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην τὸ κατὰ τὴν ἑθὺν Πατησίων Κεντρικὸν Μοσεῖον τῶν γλυπτῶν εἶναι τὸ πλουσιώτερον πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ.

Αἱ παραστάσεις τῶν ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων ἀποτελοῦνται ἢ ὑπὸ μιᾶς μόνης ἢ ὑπὸ πλείων μορφῶν. Ὅταν εἶναι μία, τότε ὁ νεκρὸς παρίσταται οὕτω, ὥστε νὰ ἐκφράζηται σαφῶς ὁ χαρακτήρ του, ἢ αἱ ἀσχολίαι του ἢ ὁ τρόπος τοῦ θανάτου του. Ὅ ἀναφέρω ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων τινὰ μόνον. Τὸ σπουδαιότερον πάντων τῶν ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης, ὠραῖον δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ ἂν καὶ ἀρχαῖόν, εἶναι τὸ γνωστὸν τοῦ Ἀριστίωνος εὐρισκόμενον ἐν τῇ πρώτῃ αἰθούσῃ ἀριστερᾶ τοῦ προδόμου ἐν τῷ Κεντρικῷ Μουσεῖῳ. Ἐπ' αὐτοῦ παρίσταται ἀνὴρ ἐνδεδυμένος περικεφαλαίαν, θώρακα καὶ περικνημίδας καὶ κρατῶν ἐν τῇ δεξιᾷ δόρυ. Ἡ διατήρησις του εἶναι λαμπρὰ, διακρίνονται δὲ ἀκόμη καὶ χρωματιστὰ κοσμήματα ἐπὶ τοῦ θώρακος. Ὁ Ἀριστίων ὀνομάσθη Μακροβουμάχος, τὸ ὄνομα ὅμως αὐτὸ οὐδεμίαν ἄλλην ἀξίαν ἔχει, εἰμὴ ὅτι

δίδει ἰδέαν τινὰ περὶ τοῦ παραστήματος τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας τῷ 490 πρὸ Χριστοῦ ἐν Μακροβουμῷ. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀρχαιότερον τοῦ ἔτους τούτου. Ἡ τέχνη δὲν εἶχε φθάσει ἀκόμη εἰς τὴν ἀκμὴν της, ἀλλ' εἶναι ἀξιοθαύμαστος ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἀκρίβεια τοῦ τεχνίτου δι' αὐτῶν, ἂν καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου εἶναι λίαν ἀτελεῆς ἀκόμη, κατώρῃως νὰ παραστήσῃ ἐν τῷ Ἀριστίωνι στρατιώτην ἀλύγιστον κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, ὅσοι ἦσαν τῷ ὄντι οἱ ἄνδρες τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὅ,τι ἦτο λοιπὸν χαρακτηριστικὸν διὰ τὸν Ἀριστίωνα, τοῦτο ἐξήτησε νὰ δηλώσῃ καὶ ὁ τεχνίτης ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ τάφου του, ὅστις δὲ ἔβλεπε τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο, ἐνόησε ἀμέσως, ὅτι ἐκεῖ ἔκειτο τεθαμμένος εἰς στρατιώτης καλὸς.

Διὰ τοὺς νεωτέρους ἐζητοῦντο παραστάσεις ἀνάλογοι· οἱ ἐφηβοὶ ἀπεικονίζοντο συνήθως κρατοῦντες σπληγγίδα (ξυστραν), δι' ἧς ἔξεον ἐν τοῖς γυμναστήριοις τὸ ἔλαιον καὶ τὴν κόκκιν ἀπὸ τῶν γυμνῶν μελῶν των, ἢ ἄλλο τι σχετικὸν πάλιν πρὸς τὴν πικαιότητα καὶ τὸ γυμνάσιον. Οἱ παῖδες κρατοῦσι συχνὰ ἐν χειρὶ πτηνόν, τὸ προσφιλεὲς παίγιόν των. Δι' αὐτῶν ἐκφράζονται ἀριστερὰ ἢ ἡλικία καὶ αἱ συνήθεις ἀσχολίαι τῶν νεκρῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ εἶδος τοῦ θανάτου, ἐννοεῖται ὅτι καὶ τότε ὅπως καὶ σήμερον ὁ ἐν πολέμῳ θάνατος εἶχε τι τὸ ἐξοχον, καὶ ὁσάκις ἀνὴρ τις ἐπιπτε μαχόμενος, οἱ ἐπιζῶντες βεβαίως εὐκόλως δὲν παρέλειπον νὰ δηλώσωσι τοῦτο. Ἐν τῇ τελευταίᾳ αἰθούσῃ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Κεντρικοῦ Μουσειοῦ ὑπάρχουσι δύο τοιαῦτα ἀνάγλυφα· τὸ πρῶτον παρίστα τὸν Φωκίαν Ἀλκίαν, ὅστις φορῶν κράνος καὶ κρατῶν τῇ δεξιᾷ δόρυ, τῇ δ' ἐτέρᾳ τὴν ἀσπίδα ὀρθῶς πρὸς ἀριστερὰ πατῶν ἐπὶ τοῦ πτώματος νεκροῦ ἐκτάδην κεκλιμένου. Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο φέρει ἀριθμὸν 178, εὐρέθη δὲ ἐν Κορίνθῳ, ὁπόθεν μετηνήχθη εἰς Ἀθήνας. Ὀλίγον περαιτέρω αὐτοῦ, παρὰ τὸν ἀριθμὸν 53, εὐρίσκεται ἄλλο ὅμοιον παριστῶν τὸν Ἀρχεναύτην, ὅστις φορῶν καὶ αὐτὸς κράνος, ἀσπίδα καὶ θώρακα ὀρθῶς πρὸς δεξιὰ· ἡ μὴ τῶν χειρῶν του εἶναι τεθραυσμένη, ἐκράτει δ' ἐν αὐτῇ βεβαίως δόρυ ἢ ξίφος.

Ὅτι αὐτοὶ, ὁ Ἀλκίας καὶ ὁ Ἀρχεναύτης, ἀπέθανον ἐν πολέμῳ, ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ὁμοίας παραστάσεως τοῦ καλλίστου τῶν τοῦ εἰδους τοῦτου ἀναγλύφων, τὸ ὅποιον ἀνακαλυφθὲν ἐν Ἀγίᾳ Τριάδι παρὰ τὸ ἀρχαῖον Δίπυλον εὐρίσκεται ἀκόμη ἐκεῖ. Ἐν αὐτῷ παρίσταται ὁ Δεξιλέως ἐφιππος φορῶν χιτῶνα καὶ χλαμύδα κυματίζουσαν ἐπὶ τῶν νώτων του, διατρυπῶν δὲ διὰ τοῦ δόρατος, ὅπερ δὲν σώζεται, ἐχθρόν τινα πεσόντα πρὸ τοῦ ἵππου καὶ κρατοῦντα ἀκόμη τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ ξίφος, δι' ὧν ζητεῖ νὰ ὑπερκασιπῇ. Ἡ ἐπιγραφὴ λέγει ὅτι ὁ Δεξιλέως ἐ-

γενήθη τὸ 414 καὶ ἀπέθανε τῷ 394 πρὸ Χρ. ἐν Κορίνθῳ, ὅπου ὡς ἵππεὺς ἐπολέμησε καὶ, ὡς φαίνεται, ἠδραγάθησεν ὁ μῶλις εἰκοσαετῆς νεανίας.

Εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀναγλύφων, τὰ ὅποια ὑποδηλοῦσι τὸν τρόπον τοῦ θανάτου τοῦ νεκροῦ, πρέπει νὰ καταταχθῶσι καὶ τινὰ, ἐν οἷς ὁ νεκρὸς παρίσταται καθήμενος ἐπὶ βράχου ἀποτόμου, εἰς τὴν ρίζαν τοῦ ὁποίου φαίνεται ἡ θάλασσα καὶ ἐν αὐτῇ ἐν πλοῖον. Ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου τῶν ἐπὶ τοῦ βράχου νεκρῶν εἶναι θλιβερά, πρᾶγμα οὐχὶ σύνθηες ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων, διὰ τοῦτο δὲ δικαίως, ὡς φαίνεται, ὑποτίθεται, ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ναυαγῶν. Καὶ τῷ ὄντι κατὰ τὰ αἰσθήματα τῶν ἀρχαίων αὐτοὶ πρὸ πάντων ἄλλου εἶχον δικαίον νὰ παραπονῶνται διὰ τὸν θάνατόν των. Διότι εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ πάντοτε ἀπεστρέφοντο τὸν θάνατον καὶ ἐμίσησαν εὐλοκρινῶς τὸν Ἄδην καὶ τὸ σκότος του, ὑπέμενον ὅμως τὸ πεπραγμένον ἀνευ γογγυσμῶν καὶ προετίμων νὰ βλέπωσιν, ὅπου τοῦτο ἦτο δυνατόν, μᾶλλον τὴν καλὴν ὄψιν τοῦ θανάτου, ὡς ἐν τοῖς τρισὶν ἀνωτέρω παραδείγμασιν εἶδομεν, ὅτι ἐξαίρεται ὁ ἠρωϊσμὸς τοῦ νεκροῦ ἀμιγῆς πάσης θλίψεως καὶ λύπης ἐπὶ τῇ συμφορᾷ του. Ἀλλὰ μέγιστον δυστύχημα ἑθεώρουον νὰ ἀποθάνῃ τις ἐν τῇ ξένη καὶ μεγαλείτερον ἀκόμη νὰ ἀποθάνῃ ναυαγὸς ἐπὶ ἐρήμου τινὸς ἴσως ἀκτῆς ἄθαπτος καὶ ἀκλαστος ἢ νὰ γείνη βουρὰ τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης. Ὁ θάνατος εἶναι κοινός, ἀλλὰ τοιοῦτου εἴδους θάνατος, μακρὰν τῆς μητρός, τῶν ἀδελφῶν, τῆς γυναίκος καὶ τῶν τέκνων, μακρὰν παντὸς φίλου συνετάρασσε συγχρόνως καὶ τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα καὶ τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις τοῦ Ἕλληρος.

Αἱ γυναῖκες παρίστανται ἐν ταῖς μᾶλλον ευάρεστοις ἀσχολίαις των· ἐπὶ εἶναι τὰ ὅπλα καὶ ὁ πόλεμος διὰ τὸν ἀνδρα, ἡ σπληγγίς καὶ ἡ λήκυθος τοῦ γυμναστηρίου διὰ τὸν ἐφηβον, εἶναι διὰ τὴν γυναῖκα τὰ κοσμήματα. Βλέπομεν λοιπὸν τὰς γυναῖκας συχνὰ περὶ αὐτὰ ἀσχολούμενας. Οὕτω ἐν τῷ κεντρικῷ Μουσεῖῳ (αἰθούσα τελευταία τῆς βορείας πτέρυγος, ἀριθ. 47) παρίσταται ἡ Ἀμεινοκλεία φοροῦσα χιτῶνα καὶ ἱμάτιον μακρὸν καλύπτον καὶ μέρος τῆς κεφαλῆς πρὸ αὐτῆς μία θαλαμηπόλος ὀρθῆ κρατεῖ κιβώτιον μικρὸν περιέχον κοσμήματα, ἄλλη δὲ γονυκλινῆς ὑποδέει τὰ σανδάλια τῆς κυρίας της. Ἐν δὲ τῷ παρὰ τὸ Δίπυλον ἀρχαίῳ νεκροταφείῳ εὐρίσκεται ἐν ἐξοχον ἀνάγλυφον τοῦ εἴδους τοῦτου ἡ Ἡγηνώ καθηται ἐπὶ θρόνου, φορεῖ δὲ χιτῶνα οὐ αἱ χειρῖδες φθάνουσι μόνον μέχρι τῶν ἀγκώνων, ὥστε ἀφίνουσι γυμνοὺς τοὺς πήχεις. Ἐπὶ τῶν γονάτων κρατεῖ κιβώτιον μικρὸν, ἐξ οὗ ἔλαβεν ἐν κόσμημα καὶ τὸ παρα-

τηρεῖ. Πρὸ αὐτῆς θαλαμηπόλος ὀρθῆ κρατεῖ καὶ αὐτὴ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸ ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς κυρίας της κιβώτιον, τὰ βλέμματα της ὅμως θαυμάζουν τὸ ὠραῖον κόσμημα, τὸ ὅποιον βαστάζει ἐκείνη. Ἡ φυσικότης, ἡ ἀφιλικία καὶ ἡ χάρις ἐν τῷ ἀναγλύφῳ τούτῳ ἀμειλιῶνται πρὸς τὰς εὐγενεῖς γραμμὰς πάντων τῶν μελῶν τῆς Ἡγηνοῦς.

Ἀλλὰ τὰ πολυτιμότερα κοσμήματα τῆς γυναικὸς δὲν εἶναι ὁ χρυσοῦς καὶ ὁ ἀργυρος, εἶναι τὰ τέκνα της· διὰ τοῦτο βλέπομεν καὶ αὐτὰ, οὐχὶ ὅμως κλαίοντα καὶ κραυγάζοντα διὰ τὸν χωρισμὸν τῆς μητρός των ἀλλὰ παίζοντα εἰς τὰ γόνατα αὐτῆς. Ὀλίγον περαιτέρω τοῦ περιγραφέντος ἀναγλύφου τῆς Ἀμεινοκλείας βλέπομεν τὴν Ἀρχεστράτην καθήμενην καὶ τὸ τέκνον της ὀρθὸν ἐπακουμβοῦν εἰς τὰ γόνατά της· ὀπίσω αὐτοῦ θαλαμηπόλος τις κρατεῖ κιβώτιον πάλιν, ἐξ οὗ ἡ Ἀρχεστράτη λαμβάνει ἐν κόσμημα. Ἄνω εὐρίσκεται ἐπιγραμμά, τὸ ὁποῖον ἀντιγράφωμεν ὡς παράδειγμα·

Ἐνθάδε τὴν ἀγαθὴν καὶ σῶφρονα γαί' ἐκάλυψεν
Ἀρχεστράτην, ἀνδρὶ ποθεινοτάτην.

Ἐν τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ (ἀριθ. 104) ὑπάρχει ἄλλο ἀνάγλυφον, ἐφ' οὗ φαίνεται γυνὴ καθήμενη καὶ παίζουσα μετὰ παιδὸς μικροῦ, ὅστις ἐπὶ τῆς γῆς πατῶν τείνει πρὸς αὐτὴν τὰς χεῖρας, ὅπως τὸν λάβῃ εἰς τὰς ἀγκάλας της.

Ἄλλη μεγάλη κατηγορία ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων εἶναι ἡ τῶν παριστῶντων τὸν ἀποχωρισμὸν. Αὐτὰ σύγκεινται, ἐννοεῖται, πάντοτε ἐκ πλουσίων προσώπων, τῶν ὁποίων τὸ ἐν κἀθηται καὶ κρατεῖ ἐν τῇ δεξιᾷ τὴν χεῖρα ἄλλου προσώπου ὀρθοῦ. Πλὴν τῶν δύο τούτων παριστᾶται πολλάκις καὶ τρίτον καὶ τέταρτον, ἐνίοτε καὶ παιδιὰ. Τινὲς εἶπον, ὅτι τὸ καθήμενον πρόσωπον παριστᾷ πάντοτε τὸν νεκρὸν ἀποχαιρετίζοντα τοὺς συγγενεῖς πρὸ τοῦ εἰς τὸν Ἄδην ταξιδίου. Τὸ ἀληθές ὅμως εἶναι, ὅτι πολλάκις ὄχι μόνον ἡ καθήμενη μορφή — ἀνὴρ ἢ γυνή — ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἢ τινες ἐξ αὐτῶν πρέπει νὰ ὑποτεθῶσι νεκροί· ὥστε ἡ σκηνὴ παριστᾷ γενικῶς συνάθροισιν συγγενῶν, ἀμφίβολον δὲ εἶναι ἂν ὁ τεχνίτης ἐσκεψθῇ νὰ παραστήσῃ εἰδικῶς ἀποχαιρετισμὸν ἐν τῷ κόσμῳ ἢ ἔνωσιν ἐν τῷ Ἄδῃ.

Ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, διὰ τῶν περιγραφεισῶν παραστάσεων δὲν ἐσκοποῦμεν νὰ ἐξαντλήσωμεν τὰς ἀπίρους ποιικιλίας τῶν ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων· νομίζω ὅμως ὅτι τὰ παρατεθέντα παραδείγματα εἶναι ἀρκετὰ πρὸς δήλωσιν τοῦ πνεύματος, ὅπερ δι' ὧν διήκει. Τὸ πνεῦμα τοῦτο θὰ κατανοήσωμεν καλλίτερον, ἐὰν ἀναμνησθῶμεν δημοτικῶν τινῶν ἡμετέρων

αμάτων διότι όπως εν αυτοίς ο κλέφτης παραγγέλλει εις τους συντρόφους του ν' αφήσωσι εις τον τάφον του εν παράθυρον, δια νά βλέπη την ανοίξιν ανθυσαν και ν' ακούη τον κρότον των τουφεκίων, ούτω και τα αρχαία ανάγλυφα δεικνύουσι βαθύ αισθημα προς τον κόσμο τουτον. Ο άνθρωπος απερχόμενος εις τον Άδην στρέφεται και ρίπτει βλέμμα μελαγχολικόν προς πέν ό,τι είναι ήναγκασμένος νά κατλείπη ή άσπίς και τό δόρυ έλκύουσι τον άνδρα, όπως τό βουνόν και τό καρποφύλλι τον κλέφτην, ή γυνή έπέθύμει νά μεινη ακόμη έδώ επάνω και νά χαρή τά τέκνα της και τά κοσμήματά της. Τά αισθήματα ταύτα είναι ανθρώπινα και ουδέποτε έφαντάσθησαν οι Έλληνες νά τ' αποκρύψωσι. Αντί όμως νά περιστώσιν επί των έπιτυμβίων ανάγλυφων τους φόβους και την θλιψίν των επί τῷ θανάτῳ, παρίστων την χαράν, ής απήλαυον ένταύθα. Τό αποτέλεσμα είναι τό αυτό: ή θεατής βλέπων την 'Ηγηνα κοσμουμένην ή την 'Αρχεστράτην μετά του τέκνου της αισθάνεται οικτον προς τας νεκράς αυτές γυναίκας και λυπείται διά τό πρόωρως κοπέν νήμα της ζωής των, ήτις έρρει μεταξύ τώτων άθώων ήδονών: έν αυτῇ αι γυναίκες παρίσταντο κοπτόμεναι και οδυρόμεναι διά τον θάνατόν των, δέν θά τον συνεκίνουν πλειύτερον, ίσως μάλιστα τῷ ένέπνεον άποστροφῆν.

(*Έπεται τό τέλος).

Χρ. ΤσΟΥΝΤΑΣ.

Ός γνωστόν, ό ένταύθα πρό τινος διατελέσας πρέσβευτης της Γαλλίας κόμης Κάρολος Δε-Μουή εινε και δόκιμος συγγραφεύς,δημοσιεύσας πλῆν άλλων έργων και τας εκ Βοσπόρου επιστολάς, έξ ών τῷ 1883 έδημοσίευσεν ή «Εστία» έν μεταφράσει γλαφυρώτατον μέρος άφορών εις την 'Ελλάδα, ήν παρεργόμενος τότε εγγεν επισκεφθῆ ή συγγραφεύς. 'Αρτίως ό κ. Δε-Μουή έδημοσίευσεν έν τῷ εγχρίτῳ περιοδικῷ τῶν Παρισίων τῇ «Νέα 'Επιθεωρήσει» σειράν άρθρων, έν οίς δι' ύψους καλλιπούς και άνθηροῦ εκτίθησι τας περί των μνημείων, της πόλεως και της κοινωνίας των 'Αθηνών έντυπώσεσι του, άς συνεχόμεσε κατά την εξαετη αυτόν ως πρέσβευς έν 'Αθήναις διαμονήν. Δι' επιστολαί αυται εξεδόθησαν και εις ιδιαίτερον τόμον υπό τον τίτλον 'Α θ η ν α ἰ κ α ἱ ἑ π ἰ σ τ ο λ α ἰ, του δ' έργου προτάσει ή συγγραφεύς βραχυτάτον πρόλογον. έξ ου άποσπώμεν τά επόμενα χαρακτηρίζοντα τον τε συγγραφεα και τό έργον:

«Κληθείς τῷ 1880 εις την θέσιν προσέδρου ύπουργού έν 'Ελλάδι διετοίμια έξ έτη εις τους πρόποδας της 'Ακροπόλεως. 'Εβίωσα έν τῇ φιλοξενία των σεβασμίων έρεπιτών και των συγχρόνων συμπαθειῶν. Ευρον συγχρόνως την φιλίαν των 'Ελλήνων και την οικειότητα των μαρμάρων. Διά τουτο πιστός εις τους φίλους μου της Κωνσταντινουπόλεως και τά τοπία του Βοσπόρου, ήθέλησα νά αναμνήσω, έν δευτέρω έργῳ, τας άνελαλείπτους συγκινήσεις, άς μοι ενεποίησαν τά θαυμάσια της αρχαίας 'Ελλάδος, την αναμνησιν ήν θά διαφυλάξω έξ κεί περι των σήμεραν 'Ελλήνων.

«Έντεῦθεν προέκυψαν αι 'Α θ η ν α ἰ κ α ἱ ἑ π ἰ σ τ ο λ α ἰ, έν αις συνώψισα τό πόρισμα της ένδελεχοῦς, της καθ' εκάστην μελέτης μου. Είμαι μέτριος αρχαιολόγος, έπισης δέ ουδέν τό κοινόν έχει τό βιβλίον τουτο προς την πολιτικήν. Προσεπάθησα μόνον νά κρατήσω ό,τι ειδον και ό,τι ήγάπησα. Δέν περιφρονῶ βεβαίως ό,τι πρέπει νά θαυμάζω άλλαχοῦ, και μετενεχθεὶς σήμεραν εις 'Ρώμην δύναμαι νά έννοήσω τό μεγαλοπρεπές μεγαλειον του Κολοσσιαίου και του Βατικανού. 'Αλλά διατηρῶ την πεποίθησιν ότι ή ελληνική τέχνη εινε υπερότερα της υφίστης διανοίας παντός άλλου πολιτισμοῦ. Ουδαμοῦ, κατ' έμέ, αυτό τό καλόν, όπερ δέν εξαρτάται ουτε εκ των μεταβατικῶν εποχῶν ουτε εκ των παραλλασάντων παθῶν, επεφάνη έν τηλικαύτῃ υπερρωεὶ λαμπρότητι.

«Μεθ' όσα και άν λέγωσιν οι νεώτεροι όπαδοί της πραγματικῆς σχολῆς τό ελληνικόν ιδανικόν εινε τό υφιστον σημειον, εις ό ανυψώθη ή ανθρωπόπη. Δύναται πᾶς τις νά παραγάγη και άλλοια έργα ή τέχνη εινε ελευθέρα και εκαστος αἰών έχει τας ιδίας αυτού εμπνεύσεις. 'Αλλά πρό παντός εκαστος πρέπει νά έννοήσῃ την 'Ελλάδα. 'Ο άγνωσών αυτήν καλλιτέχνην δύναται νά έχει ευφυῆν, μεγαλοφυῆν ίσως: θά στερήται όμως πάντοτε της ιερᾶς άκτίδος. 'Υπό της λάμψεως ταύτης μόνον επί του 'Αττικου πεδίου φωτίζεται τις. 'Εν τῷ Βατικανῷ, τῷ Λούβρω, μόνον την άνταύγειαν βλέπει τις και ταύτην ενίοτε άπατηλῆν, ή πλησιαις ήλιος μόνον εκ της 'Ακροπόλεως των 'Αθηνών καταυγάζει.»

«Εκ του ωραίου τουτου έργου έν ή διαλάμψει ειλικρινῆς και ένθερμος λατρεία προς την ελληνικήν τέχνην και άκραιφνῆς προς την πατρίδα ήμῶν άγάπη του διακεκριμένου γάλλου διπλωμάτου θέλωμεν δημοσιεύσῃ έν τῇ «Εστία» τά δύο εις την σύγγρονον κοινωνίαν ήμῶν άφορῶντα κεφάλαια, τό περί των νεωτέρων 'Αθηνών και των έξοχῶν των 'Αθηνών, γεγραμμένα και ταυτα ως τό όλον σύγγραμμα διά λόγου γλαφυροῦ και επιχάριτος. Σ. της Δ.

ΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

'Εξέλθωμεν των 'Αθηνών και περιέλθωμεν μικρόν την έξοχήν, γλαζύζουσαν τό έαρ και τον χειμῶνα, κιτρίνην τό θερος και τό φθινόπωρον, αύστηράν πάντοτε την θεαν, και έν πάση ώρα σφοδρῶς θέλγουσιν τους δυναμένους νά έννοήσωσιν αυτήν. Η 'Αττική φαίνεται έγκλεισμένη μεταξύ της θαλάσσης και του Πεντελικου, της Πάρνηθος, και του 'Υμηττου. Θεωμένη από ύψους τινός παρίσταται διελακυνομένη κατά μήκος υπό εκτεταμένου έλαιῶνος, έγκατεσπαρμένη υπό συστάδων τινῶν δένδρων, χωρίων και μεγάλων αγόνων εκτάσεων. Η ανά μέσον του Λυκαβητου και της 'Ακροπόλεως πάλλευκος πόλις διαχέεται εις την κοιλάδα. Μακρόθεν διαφαίνεται ή Πειραιεύς μετά των ιστών των πλοίων και των κεννοδοχῶν των εργοστασίων του. Εις τό άλλο άκρον έν τῷ βάθει τά δάση της Πάρνηθος και του Τατοίου βυθίζονται εις κυανωπήν βμίχλην.

Διέδραμον εκατοντάκις, καθ' όλας τας διευ-

θύνσεις, δι' όλων των λεωφόρων και όλων των οδῶν τον ιστορικόν τουτον χωρον και δέν άπηύδησα περιοδεύων αυτόν. Τινάς των περιπάτων τουτων ήθελον νά επαναλάβω μεθ' ύμών και πρώτον εις τά γνωστότερα μέρη, τά δύο Φάληρα, κείμενα εις τ' αντίθετα άκρα του όμωνύμου όρμου. 'Υπάρχουσι μάλιστα, πράγματι, τρια Φάληρα. Πρώτον ή λιμενίσκος έξ ου άπήραν τό πάλαι τά αθηναϊκά πλοία πλέοντα εις Τροίαν, άλλ' όστις σήμεραν εινε έμπεφραγμένος υπ' άμου: έπειτα τά δύο Φάληρα τά έντός του όρμου, κευχωρισμένου του λιμένος δι' άκρωτηρίου ικανῶς υψηλοῦ. 'Ο όρμος εινε ευρύτατος και φωταυγῆς. Κλείεται προς δυσμάς υπό του μνησθέντος άκρωτηρίου και προς ανατολάς υπό μακρᾶς σειράς σιοπέλων. Κατέναντι, ή Αίγινα αναπτύσσει μακρόθεν τας βουνώδεις και ύποκυάνους ακτάς της, και περαν τά παράλια της Πελοποννήσου βυθίζονται έν άοριστῳ και συγκεχυμένη αϊγλή. 'Απας ή όριζων, άποτελεούμενος έξ όρέων υπό του ήλιου κατακλυζομένων διαπτύσσει τους βαθμηδόν σμικρνομένους κυματισμούς του.

Εις τό δυτικόν άκρον του ευρέος τουτου ήμικυκλίου εκτείνεται περικαλλῆς άμμώδης παραλία. Είνε δ' αύτη τό νέον Φάληρον. Πρό δεκαετίας ή παραλία αύτη ήτο έρημος και τεληματώδης. 'Αλλ' οι 'Αθηναῖοι ήθέλησαν νά έχωσι τά θαλάσσια λουτρά των, και κατά μικρόν έξοχικαί οικίαί επεφάνησαν παρά την θάλασσαν. Η κατά τό θερος διαμονή εγένετο συρμός: πολλά οικοδομήματα άνηγέρθησαν έν τῇ πεδιάδι. Ξενοδοχείον τι κατέχει ευρύ άνθηρον, καθ' όλην δέ την θερινήν περιοδον πολύ πλῆθος περιπατεὶ εκεί: γαλλικός θιασος παριστάνει, έν ύπαιθρῳ θεάτρῳ, όπερέττας των Παρισίων, όταν δέ θέλη νά ίδῃ τις τους φίλους του εινε σχεδόν βέβαιος ότι θά συναντήσῃ εις την παραλίαν την πόλιν όλόκληρον. Πρέπει νά εϊπωμεν όμως ότι τό θερος, και την έσπεραν έτι, ή ατμόσφαιρα των 'Αθηνών όμοιάζει προς ατμόσφαιραν θερμοκηπίου, και ότι όπως αναπνεύσῃ τις δέον νά εξέλθῃ αυτής. Η θαλασσία αύρα εινε λιαν ευάρεστος έν Νέῳ Φάληρῳ, άν δέ καταρωθοῦτο ή αποζήρανσις γωνίας τινός έλους, όπερ ως λέγεται, εκπέμπει ενίοτε νοσηράς αναθυμιάσεις, ή ένδοξος αύτη παραλία έξ ἧς φαίνονται τό στενόν της Σαλαμίνας, τά όρη της Κορίνθου, ή 'Ακρόπολις, όπου ή θάλασσα του Αιγέως εινε τοσοῦτον διαυγῆς και ή άήρ τοσοῦτον διαφανῆς, θά εβλεπε πολλαπλασιαζομένης τας έξοχικας οικίας, και θά συνεκράτει πολλούς των πλουσίων 'Αθηναίων οίτινες αποδιδράσκουσι της 'Ελλάδος άμα τῇ επισκήψει του 'Ιουνίου.

Τό παλαιόν Φάληρον, έν τῇ αντίθετῳ άκρῳ του όρμου κείμενον εινε όλως διάφορον την θεαν.

Η ακτή καλύπτεται υπό μαύρων βράχων, τό εδαφος εινε ανώμαλον, πλῆρες σχοίνων και μυρικῶν. Τρεῖς ή τέσσαρες έρασταί της άγρίας φύσεως άνήγειραν οικίας παραδόξους την αρχιτεκτονικήν. 'Αρά γε διότι δέν εύρίσκω πλῆθος ή θύρουδ; άρά γε έξ αιτίας των σκοπέλων, των άκρωτηρίων, των κολπίσκων του, των άντρων του, καθ' ών καταφέρονται τά κύματά του; 'Αγνοῶ, αλλά προτιμῶ τό Παλαιόν Φάληρον του θουρωδούς γείτονός του. Αύτόθι μοι άρέσκει κατ' έξοχήν νά περιπατῶ: έχω τά προσφιλή μου καταφύγια παρὰ την θάλασσαν, υπό τους βράχους. Προφυλακττόμενος από του άνέμου έν ταις κοιλότησι της ακτής, έν τῇ σιαχ των οδοντωτών κορυφῶν των, διέρχομαι ευτυχεστάτας ώρας καθήμενος επί των μαύρων πετρῶν ή εξηπλωμένος επί της άμου: μένω εκεί τους οφθαλμούς προσηλωμένους έχων επί της μεγάλης κυανῆς εκτάσεως, της διαστιζομένης υπό κινουμένων σπινθήρων όταν εινε γαλήνη, ή θαυμάζων τας πτυχᾶς των κυμάτων ών αι πράσιναι καμπύλαι πληροῦνται διαυγῶν λάμψεων. Μακράν διακρίνονται λευκά ιστία, ή καπνός των ατμοπλοίων, ή φωταυγῆς εκτασις. Αί Νηρηίδες της Μάγχης παίζουσι με κοινούς χάλικας: άλλ' αι του Αιγαίου Πελάγους απαξιόυσι τας υποφαίους ταυτας πέτρας. Τά κύματά των κυλιούσι χάλικας μαρμάρου. Συνέλεξα λίθους τινάς βοδόχρους, λευκούς, πρασίνους, ιώδεις εκ της θαλασσίας ταύτης πυξίδος, κατεσκευάσα δε δι' αυτών κοσμηματοθήκην. Πλῆν τουτων υπάρχουν άντρα, άπερ φαίνονται προωρισμένα όπως έν αυτοίς λούωνται αι νύμφαι: βαθύτατα, εις τό λάμπον ύδωρ διακρίνονται βράχοι ύποβρυχιοί, λεπτή άμμος, δάση φυκῶν. Τό αϊγλήν άπειρον του ούρανοῦ εκτείνεται επί του βαθυκυάνου της θαλάσσης μετά τινος θείας ήρεμίας. 'Ο αήρ καταχέει χειμάρρους φωτός επί της βραχώδους ακτής, ένθα έν τοις κύμασι φρίσσουσι χυρσαί ακτινοβολίαί, και άόριστοι ύπαύγειαι σθένουνται έν τῷ όριζοντι.

Η έν τῇ ψυχῇ ύπολειπομένη έντύπωση, επί της γυμνῆς και άγρίας εκείνης ακτής δέν όμοιάζει προς την μελαγχολίαν ήν εμπνεύουσιν αι δύο βόρειαι ήμῶν θάλασσαι. Ουδέποτε τά ύδατα, και κατ' αυτας τας χειμερινᾶς τρικυμίας, έχουσι τό τραχύ εκείνο πράσινον χρώμα ή τό άμμώδες κίτρινον τό θολούμενον υπ' άφροῦ. Δέν άνευρίσκω τους απέλπιδας στεναγμούς του 'Ωκεανού. 'Ακούω πάντοτε ήδεδαν τινα άρμονίαν έν τῇ όργῇ των κυμάτων, και όταν ή άφρός αυτών εφορμᾷ επί των μαύρων βράχων ή ψιθύρος των βαυκαλιᾶ τό πνεύμα μου χωρίς νά έμποιῇ αυτόν θλίψιν. 'Όταν ό σάλος καταρρηγνύηται εις όγκους χρυσομένους υπό του ήλιου, αι κυματώσεις αυτού αναμέλπουσι, νομίζεις, ποίημα. Χρυσῇ αϊγλή καταυ-

γάξει τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης παρέχουσα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ὀπτασίαν ἀλυστον, φλογεράν καὶ φαειδράν. Ἔντονον αἰσθημα ζωῆς ἐνυπάρχει ἐν τῇ περιλαμπρῇ ἐκείνῃ μεγαλοπρεπείᾳ. Τὸ Παλαιὸν Φάληρον μοῖ παρέχει, ὅταν εἶμαι τεθλιμμένος, παρηγορίαν. Μὲ καταλαμβάνει ἐνταῦθα αἰσθημά τι γαλήνης ὅπερ ἐν ἄλλῃ σειρά ἰδεῶν μοῖ ἐμπνέει ὁ Παρθενών. Ὅσον κεκοπιακῶς καὶ ἂν εἶμαι ἐκ τῆς μηδαμινότητός μου, οἰαυδήποτε καὶ ἂν εἶνε αἱ κυριεύουσαί με ἐν ταῖς ὀδυνηραῖς στιγμαῖς ἀποθαυρύνσεις, ἐν αἷς στιγμαῖς ἀμφιβάλλομεν περὶ ἡμῶν αὐτῶν, περὶ τῶν φιλοδοξιών μας, καὶ περὶ αὐτῶν ἐτι τῶν ἀρετῶν μας, ἡ ἀρρητος ἀκτινοβολία τῆς φύσεως μὲ καταπλημμυρεῖ καὶ μὲ φωτίζει. Αἱ φλόγες τοῦ ἀρχαίου Ἀπόλλωνος, διαχέομεναι διὰ τῶν κυμάτων καὶ κυλινοῦμεναι ἐν τῷ ἀπεράντῳ κυανῷ δικστήματι, ζωογονοῦσι τὴν δραστηριότητά μου καὶ τὰς ἐλπίδας καὶ ἀναπνέων τὰς ἀερίας πνοὰς τῆς αἰωνίας νεότητος αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ἀνηθῶντα.

Πολλάκις, ἀπολείπων τὴν θάλασσαν, ζητῶ τὴν σκιάν καὶ τὰ ὑπὸ τὰ δένδρα κεκρυμμένα κρησφύγετα, τὰς ἀγροτικὰς ἐρημίας ἅς διαρρέει τὸ στενὸν ρεῖθρον τοῦ Κηφισοῦ, διὰ τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν κήπων. Ἡ Ἄττικὴ εἶνε ξηρὰ καὶ ἄγονος, ἐκ τούτου δὲ πλειότερον μοῖ ἀρέσκουσιν αἱ σπάνιαι συστάδες τῶν συκαμινεῶν καὶ τῶν ῥοδοδαφνῶν, ὧν ὑπέρκεινται ἀργυρόχροι λόχμαι αἰγείρων τῆς Ἰταλίας, τὰ ἄλλα ἐκεῖνα ἐν οἷς ζωηρῶς ἐκφαίνονται ποῦ καὶ ποῦ τὰ ἐρυθρὰ ἄνθη τῶν βροῖων, ὅπου αἱ συκαὶ ἐκτείνουσι τοὺς μεγάλους κλάδους τῶν κεκαλυμμένους ὑπὸ φύλλων ὀδοντωτῶν, ὅπου ὑψοῦται τὸ παχύχονον βελούδον καὶ τὸ ὀξὺ βέλος τῶν μαύρων σμιλάκων. Ἀγαπῶ πρὸ πάντων τὸ δάσος τῶν ἐλαιῶν ὃ ἐλαιῶν οὗτος ἦτο τὸ πάλαι τὸ ἱερὸν ἄλσος, τὸ μυστηριώδες ἄδυτον τῶν Εὐμενίδων. Ὁ Οἰδίπους ἀπέθανεν ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ ἀόριστος τις τρόμος ἐκπέμπεται εἰσέτι ἐκ τοῦ βάθους αὐτοῦ. Τὸ δάσος ἐν τούτοις δὲν ἔχει τὴν σκυθρωπὴν θέαν καὶ τὸ πρᾶσινον σκότος τῶν δασῶν τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ. Αἱ ἐλαῖαι εἰσι τεταγμέναι ἐνίοτε στοιχηθὴν, καὶ ἀπέχουσι πάντοτε ἀλλήλων ἡδὺ φῶς κυκλοφορεῖ ὑπὸ τὸ ὠχρόν των φύλλωμᾶ, καὶ κατέρχεται ἐπὶ ἀγόνου χέρσου, ἢ τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν ἀμπέλων. Ἡ εὐρεία ἐξαιθρα εἶνε πλήρης σκιάς καὶ ἀκτίων, αἰτίνες μακρὰν συγγέονται εἰς φαῖόν τι σύνολον. Χαίρειτόσωμεν εὐσεβάστως τὰς σοβαρὰς ταύτας γραῦς· πολλαὶ αὐτῶν ἔζησαν πολλοὺς αἰῶνας, τινὲς δὲ καὶ ὑπὲρ τὰ χιλιά ἔτη. Αἱ νεώτεραι εἶδον τρεῖς ἢ τέσσαρας γενεὰς ἀνθρώπων εἰς τὴν ρίζαν των. Οὕτω φανταζόμεθα τὰ μυστικὰ καταφύγια τῶν εὐτυχῶν ψυχῶν ἐν τοῖς ἀρχαίσις Ἡλυσίσι. Ὁ Οὐεργί-

λιος ὑπὸ τοιαῦτα φυλλώματα ἔθηκε τὰ φάσματα ἅτινα ἐπισκέπτεται ὁ Διναῖας. Ὁ Φενελὼν διείδεν αὐτὰ ἐν τῷ Τηλεμάχῳ. Ἡ Διδώ, ἐμπλεως ἀγανακτικῆσεως ἐξηρανίσθη ὑπὸ τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους κλάδους. Ὁ Ἀρκήσιος, ὁ πατήρ τοῦ Λαέρτου, περιεπάτει ἐν τῇ σκιαυγείᾳ τοιούτου φυλλώματος. Ὅταν φαντάζωμαι τὴν νυκτιάν μοναξίαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν συνεστραμμένων, τῶν ὀζωδῶν τούτων ἐλαιῶν, προσλαμβανουσῶν φανταστικὰ σχήματα καὶ διασταυρουσῶν τοὺς ἰδιοτρόπους κλάδους των, ὄνειροπολῶ τὸ δάσος τῶν χρόνων καθ' ὃ ὁ Θεσεὺς τοῦ Σαίσιππυρ ἦτο δούξ τῶν Ἀθηναίων μοῖ φαίνεται ὅτι βλέπω τοὺς ἐραστὰς καὶ τὰς γύμφας τοῦ Ὀρείρου Θερινῆς Νυκτὸς πλανωμένους εἰς τὸν σκιερὸν ἐκεῖνον χῶρον, ὑπνοῦντας παρὰ τὴν ρίζαν τῶν παραμειορρωμένων ἐκείνων κολοσσῶν, τῶν ἐξαισιῶν ὑπὸ τὴν μαγικὴν λάμπιν τῶν ἀστρων.

Πολλαχοῦ τοῦ παραδόξου δάσους ἀναθρῶσκουσι, περικυκλούμενα καὶ κατὰ τὸ ἡμισυ καλυπτόμενα ὑπὸ τοῦ θόλου τῶν κινοῦμένων φύλλων, ὅθεν καταπίπτουσιν αἱ χρυσαῖαι σταγόνας τοῦ ἡλίου, μικρὰ παρεκκλήσια, τινὰ μὲν ἡρηλωμένα, ὑψοῦντα ἀστέγους τοὺς τέσσαρας τοίχους καὶ τὰ λείψανα τῆς καταρρευσάσης ἀψίδος των, τὰ ἄλλα νεώτερα, κεχρωματισμένα διὰ ταινιαίων ἐρυθροῦ καὶ κιτρίνου χρώματος ἀλληλοδιαδόχως ὑπερτεθειμένων, ἐν τῷ βάθει τῶν ὁποίων λάμπει ἡ ἱερὰ κανδήλα, ἀκίνητος ὡς ἀπομεικρυσμένον ἄστρον. Παρ' αὐτά, σκιάς ἀποτελουμένη ὑπὸ τεσσάρων πασσάλων, κεκαλυμμένη δὲ ὑπὸ ξηρῶν χόρτων σκιάζει ἀπὸ τοῦ θάλπου τῆς ἡμέρας ποιμένας φουστανελλοφόρους, χωρικούς καὶ τοὺς ὄνους αὐτῶν φέροντας φρύγανx, ἢ ὑψηλὸν φόρτωμα θυμῶν καὶ ἀγρίων χόρτων. Ἐανθρότριχες τινες ἀγελάδες, διεσπαρμένοι τῇδε κκειίσε, τρώγουσι τὰ ἄχυρα τῶν θερισθέντων ἀγρῶν. Ἐν μικρᾷ χαράδρῳ, κρυπτόμενον ὑπὸ ἠνθισμένων σχολύμων ἢ μυρικῶν μικρὸν ρυάκιον ῥεῖ ἐπὶ κοίτης ἐκ λευκῶν λίθων εἶνε συνέχεια τοῦ Κηφισοῦ, οὐ ἐστράφη ὁ ῥοῦς ὅπως δροσίση ἐπιμόχθως τὸ διψαλὸν ἔδαφος, ὅπερ πλημμυρεῖ ἐνίοτε τὸν χειμῶνα, ἀλλ' εἰς τὸ ὁποῖον τὸ θέρος διανέμει σπάνιον νᾶμα. Τὸ δυστυχεὲς ρυάκιον ἀπὸ τοῦ Πεντελικοῦ χωρεῖ μέχρι τοῦ Φαλήρου· συναντᾶται πανταχοῦ, ἔρπον διὰ τῆς πεδιάδος, διαρπαζόμενον ἀπαύστως κατὰ τὴν διάθεσίν του, διαιρούμενον εἰς στενὰ ἀυλάκια, εὐεργετικὸν τῇ ἀπέξηραμένη πεδιάδι, ἀλλὰ συμπαράσφον ἐν τῷ ὀλίγῳ ὕδατί του χάλικας καὶ ἄμμον. Ἐν τούτοις ποῦ καὶ ποῦ αἱ ὄχθαι αὐτοῦ εὐρύνονται μέχρι τριῶν ἢ τεσσάρων μέτρων, ἀλλὰ τότε μειοῦται κατὰ τὸ βάθος ὅσον αὐξάνει κατὰ τὸ πλάτος. Τὸ ταχύρρουν καὶ διαυγὲς ὕδωρ αὐτοῦ ἔχει βάθος εἰκοσιν

ἢ τριάκοντα ὑπεκατομέτρων· οἱ βάρκαχοι τοῦ Ἀριστοφάνους ἐκπέμπουσιν ἀφθόνως τὸ κλαυτικὸν κοῦξ αὐτῶν. Ἐκτὸς τοῦ δάσους, παρὰ τὴν Κολοκυνθοῦν, τὸν ἀρχαῖον Κολωνὸν τοῦ Σοφοκλέους, χαρίεσσα λεωφόρος παρακολουθεῖ τοὺς ἐλιγμούς του· τὰ δένδρα κήπων τινῶν, οἱ ὕψηλοι κάλαμοι, οἵτινες ἐνθυμίζουσι τὸν Πᾶνα καὶ τὴν Σύριγγα, πολλαὶ ὥραιαι λόχμαι αἰγείρων, συστάδες ἀλοῶν, ῥοδοδαφνῶν καὶ συκαμινεῶν, εἰσι παρατεταγμέναι κατὰ μῆκος τῶν ἐπιχαρίτων ἐλιγμῶν τοῦ ποταμίου. Παλαιὰ λιθίνη γέφυρα κατέρρευσε ἐκ τῆς ὕδωρ, ὅπερ παίζει περὶ τοὺς λίθους· ἐπετέθησαν ἐκεῖ σανίδες τινές, δι' ὧν διαπεραιοῦνται οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τῆς μιᾶς ὄχθης εἰς τὴν ἑτέραν, ἀλλ' εὐκόλως διέρχονται αὐτὸ διὰ γυμνῶν ποδῶν. Ὀλίγη πορρωτέρω τὰ δένδρα πολλαπλασιάζονται καὶ ὁ Κηφισὸς εὐρύνεται ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτῶν. Ἀγροτικὰ καφενεῖα ἐγκαθιδρύθησαν ἐν τῇ ὄψει ἐκεῖνη· ἀποτελεῖται χλοάζον νησιδριον ὅπου ἀκούονται ψιθυρίζοντα τὰ πυκνά φυλλώματα· κλίνουσιν εἰς τὸ διαυγὲς ὕδωρ τοῦ ρυακίου, ὅπερ ἄντανακλᾷ αὐτὰ καὶ πρὸς στιγμὴν διαβλέπει τις τὴν δροσεράν ὀπτασίαν τοῦτοῦ.

Ἐάν θέλη τις καὶ πάλιν νὰ εὕρη σκιάν, πρέπει νὰ προχωρήσῃ περαιτέρω, διὰ τῶν ὀδῶν, τουτέστι διὰ νεφῶν κόνεως. Ἀλλὰ προσθέτω ἐν σπουδῇ ὅτι εὐχερῶς συνειθίζεται ἡ κόνις τῆς χώρας ταύτης. Κατήνησα ἐν τέλει νὰ μὴ ἐννοῶ αὐτὴν, πλὴν μόνον ὅτε ἦτο ἀλκιθῶς πυκνὴ, τὰς ἡμέρας καθ' ἃς ἔπνεε σφοδρὸς ἄνεμος. Νεανίς τις τῶν Ἀθηναίων μὲ διεβεβαίωσεν ὅτι τὰ νέφη ἐκεῖνα ἀπέπνεον *barliar*· ἄλλη τις, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἔλεγεν ἐν μέσῳ δίνης κοινοροῦ ὅτι ἡ κόνις ἐκεῖνη δὲν ἦτο τόσοσ γλυκεῖα ὅσον ἡ τῶν Ἀθηναίων. Ἀναφέρω ταῦτα, ἅτινα ζωγραφοῦσι ζωηρῶς τὸ πάθος τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τῆς χώρας των· ἐγὼ ἀρκούμαι εἰς τὸ νὰ λησμονῶ τὴν κόνιν. Προχωρῶ λοιπὸν ἡρέμα μεθ' ὄλον τὸν ἡλίον καὶ τὸν κοινοροτὸν μέχρι τῆς κοιλάδος τοῦ Χαλανδρίου, τοῦ γενεθλίου τόπου τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὅπου συναντῶ δασύλλια πευκῶν, ὠραισιότατων λευκῶν, καὶ βραχίονά τινα τοῦ Κηφισοῦ, ῥέοντα μετριοφρόνως διὰ μέσου καλάμων. Διήλθον, ὅπως μεταβῶ, διὰ τῶν Ἀμπελοκήπων, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Σωκράτης, καὶ ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς κοιλάδος, τὸ πνεῦμά μου τρέχει εἰς τὸν Ἀλκιβιάδην, ὅστις ἐβάδισεν ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν δένδρων ἐκείνων καὶ ἀνερχίθη τὰ πλευρὰ τῆς χαράδρας. Εἶμαι σχεδὸν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πεντελικοῦ, ὅπερ ἀνυψοῖ — ὁμοιον πρὸν Θεόν — τὸ μεγαλοπρεπὲς του μέτωπον· δάση περιζωνοῦσι τὴν βάσιν του, καὶ αἱ ἐξοχαὶ τοῦ κώνου αὐτοῦ διαυγάζουσιν εἰς τὸν ἡλίον. Εἰς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων, ἀνακεικλιμένον ἐπὶ τοῦ εὐδῶδους θυμῶν, ἀκούω τὸν ψί-

θυρον τοῦ ὕδατος, ἡ δὲ φρικίαις τῶν φύλλων ἁμοιάζει πρὸς τὸ κρότον καταρράκτου. Οἱ κάτοικοι τοῦ Χαλανδρίου μὲ γνωρίζουσι, τὰ δὲ παιδιὰ μοῖ ἀναπέμπουσι τὰ φαειδρά των ζήτω, ὅτε ἡ ἀμαξία μου ἐπιφαινεται εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ χωρίου. Σταματῶ ἐν τῇ πλατείᾳ ὅπου ἐγείρεται ἡ ἐκκλησία, καινουργῆς, κατὰ χαρίεντα βυζαντινὸν ῥυθμόν· οἱ φουστανελλοφοροῦντες χωρικοὶ καθήμενοι μὲ παρατηροῦσι μετ' εὐμνεῖας. Εἰσδύω ἀνὰ μέσον δύο τοίχων ἐκ πηλοῦ φρασόντων τοὺς ἀγρούς καὶ κατέρχομαι ταχέως πρὸς τὸ δάσος καὶ πρὸς τὸν Κηφισόν. Συναντῶ ἐκεῖ παιδιὰ βόσκοντα αἴγας ἢ κοράσια τρέχοντα γυμνόποδα εἰς ἀνωφερὲς ἀτραπούς· μένω ἐπὶ πολὺ πληρῶνατος πνεύμονός μου δρόσου καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μου πρασινάδας, εἶτα δ' ἀπέρχομαι ὅταν ὁ ἥλιος κλίνη πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα, ἀκτινοβολοῦντα ὑπὸ τὸν ῥοδόχρουν οὐρανό.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν κίθωνθῆς ὅτι ἀπεσπᾶσθη τεμάχιον ἀπὸ τοῦ στέμματος τῆς ἀτομικῆς σου ἀνθρωπίνης ἀξίας, φύγε μακρὰν τοῦ ἀφαιρέσαντος τὸ τεμάχιον ἄνευ μίσους καὶ περιφρόνησεως. Ὁ φέρων ἐν τῇ ψυχῇ του μῖσος καὶ περιφρόνησιν ἔχει βαρεῖαν καρδίαν καὶ δὲν δύναται ν' ἀναπνεύσῃ ἐλευθέρως.

Ὁμοιάζομεν πάντες πρὸς καθείρκτους. καταδεδικασμένους εἰς τὴν ἐσχάτην ποιήν, οἵτινες διασκεδάζουσι προσωρινῶς ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς εἰρηκτῆς, μέχρις οὐ ἐλθωσι νὰ παραλάβωσιν αὐτούς.

Ἐὰν ἐδιδάχθῃς καλῶς γράμματα, ὠφελεῖσαι σὺ ὁ ἴδιος. Ἐὰν ἐδιδάχθῃς καλὴν ἀνατροφὴν, ὠφελοῦνται οἱ περὶ σέ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Περὶ τῆς νοημοσύνης τῶν πιθήκων πολλὰ ἔχουσι γραφῇ μέχρι τοῦδε. Ἀλλὰ τὸ παραδοξότερον βεβαίως περὶ τούτων εἶνε τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τῆς «Ἐμπορικῆς ἐφημερίδος» τοῦ Πίου Ἰαννέριου. Αὕτη δηγεῖται ὅτι ἐν τινὶ κτήματι ἐν Βραζιλίᾳ, ἐν ᾧ ἐφυτεύθη κάνναβις, προσεληθθησαν ἐπτὰ πίθηκοι πρὸς θερισμὸν αὐτοῦ, καὶ ὅτι οἱ πίθηκοι οὗτοι ἐκτελοῦσι κάλλιστα τὴν ἐργασίαν των.

Τοιαύτας εἰδήσεις μόνον ἢ ὑπερωκεάνειος ἤπειρος συνειθίζει ν' ἀποστέλλῃ εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ὁ πρίγκηψ Βάττεμπεργ, ἀδελφὸς τοῦ πρίγκηψ ἡγεμόνος τῆς Βουλγαρίας, νυμφευθεὶς τὴν πριγκίπισσαν Βεατρίκην θυγατέρα τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας, οὐ μόνον ὤμοσεν εἰς αὐτὴν αἰώνιαν ἀγάπην καὶ πίστιν, ἀλλ' ὑπεσχέθη νὰ μὴ καπνίσῃ ποτὲ σιγάρον οὔτε εἰς τὸ δωμάτιον τῆς συζύγου του οὔτε εἰς τὸ τῆς πενθερᾶς τῆς. "Ἐνεκα τούτου εὐγνωμονοῦσαι διὰ τὴν αὐταπάρνησιν ταύτην αἱ δύο ὑψηλαὶ κυριαὶ ἐξέπληξαν αὐτὸν ἡμέραν τινα ὀδηγήσασαι εἰς ἰδιαιτέρων τι καπνιστήριον, ὅπερ κρυφίως χάριν αὐτοῦ κατεσκευάσαν. Τὸ καπνιστήριον τοῦτο ἔχει τὴν μορφήν σκηνῆς κεκαλυμμένης ὑπὸ τουρκικῶν ταπήτων. Ἐν μέσῳ τῆς σκηνῆς ὑπάρχει τεχνητὸν φυτὸν καπνοῦ ἔχον τὸ μέγεθος ἀναστήματος ἀνθρώπου, ἀπὸ τῶν ἀνθῶν δὲ αὐτοῦ προβάλλουσι τὰ ἡδύτερα καὶ πολυτιμότερα σιγάρα τῆς Χαβάνας. Ἀντὶ χρώματος ἡ γάστρα ἢ φέρουσα τὸ φυτὸν εἶνε πλήρης τουρκικοῦ καπνοῦ, περίξ δὲ ὑπάρχουσι χιμαλὰ διβάνια, ὅπισθεν τῶν ὁποίων κρέματα ὀλόκληρος συλλογὴ τῶν πολυτιμότερων καὶ λαμπροτέρων καπνοσυρίγγων καὶ σιμπουκίων.

Εἰς τὸν καλλίτερον χρυσοχόον ἐν Σόφια παρήγαγε τὸ δημαρχεῖον τῆς πόλεως πινάκιον ἀργυροχρυσον, ἐν ᾧ θὰ τεθῇ ὁ ἄρτος καὶ τὸ ἄλας, ἅτινα θὰ προσενεχθῶσιν εἰς τὸν νέον ἡγεμόνα.

Κατὰ τοὺς στατιστικὸς πίνακας τοῦ Hubner ἐν Γερμανίᾳ ἐπὶ 1000 ἀνδρῶν ἀναλογοῦσι 1043 γυναῖκες. Ἐπειδὴ δὲ τὸ γερμανικὸν κράτος κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1885 ἔχει κατοίκους 46,855,704, πλειονάζουσι 986,978 γυναῖκες. Ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ 1000 ἀνδρῶν ἀναλογοῦσι 906 γυναῖκες, ἐν Βοσνίᾳ δὲ 805. Καὶ ἐν Ἰταλίᾳ αἱ γυναῖκες εἶνε ὀλιγώτεραι (995), ὡς καὶ ἐν Ρουμανίᾳ (944), Σερβίᾳ (988) καὶ ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις (965).

Αἱ ἐφημερίδες τῆς Ἰταλίας δημοσιεύουσι τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον περὶ τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος θέρους ἠρώτησεν αὐτὴ τὸν σύζυγόν τῆς ἂν κατὰ τὴν πολλὰκις ἦδη δημοσίᾳ ἐφρασθεῖσαν γνώμην του εἶνε εἰσέτι τόσῳ νέα, ὥστε νὰ ἐξακολουθῇ φέρουσα εἰσέτι τὴν ἀγαπητὴν αὐτῆς ἐνδυμασίαν, ἣται ἐκ λευκῆς μουσελίνης. Ὁ βασιλεὺς Οὐμβέρτος ἀπήντησεν ὅτι περὶ τούτου θὰ σκεφθῇ, καὶ ἐπὶ τινα χρόνον οὐδόλως ἔκαμε λόγον ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ἡμέραν τινα ὁμως μετηνέχθη μέγα κιβώτιον ἐν Monza, ὅπερ οἱ ὑπῆρξαι ἔφερον εἰς τὰ δωμάτια τῆς βασιλίσσης καὶ ἀφῆκαν εἰπόντες ὅτι «τοῦτο εἶνε ἡ ἀπάντησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος». Τὸ κιβώτιον ἐνεῖχεν 6 λευκοτάτας ἐνδυμασίας, ἀρωματικωτάτας, ἃς ὁ βασιλεὺς εἶχε παραγγεῖλαι ἐν Παρισίῳ διὰ τὴν σύζυγόν του.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Πάπα ἡγιασμένον χρυσοῦν ρόδον, τὸ ὁποῖον τὸ παρελθὸν ἔτος ἔλαβεν ἡ βασίλισσα τῆς

Ἰσπανίας, ἐστάλη τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὴν δεσποινίδα Caldwell ἐν Βαδδινγκτόνι τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἣτις ἐκληροδότησε 1,500,000 δολάρια πρὸς ἴδρυσιν καθολικοῦ Πανεπιστημίου αὐτόθι.

Οἱ δύο περίφημοι ἐν τῷ κόσμῳ σφαιρισταί, ὁ Ἀμερικανὸς Σχαίφερ καὶ ὁ Γάλλος Βινιῶ εἰς νέον ἀγῶνα σφαιριστικὸν θέλουσι κατέλθει κατὰ τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριον. Ὁ Ἀμερικανὸς συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ πλουσίου αὐτοῦ φίλου Ριχάρδου Ρώτ, ὅστις στοιχηματίζει: μέχρι 25,000 φράγκων ὅτι νικητὴς θὰ ἀναδειχθῇ ὁ Σχαίφερ. Τὸ ποσὸν τὸ παιζόμενον ὑπὸ τῶν δύο σφαιριστῶν εἶνε 2,560 φράγκα ἐκ μέρους ἐκάστου αὐτῶν. Ἡ ὅλη παρτίδα ἀποτελεῖται ἐκ 3000 ἀριθμῶν, οἵτινες θὰ ἐκτελεσθῶσιν εἰς 6 συνεχεῖς ἐσπέρας ἐν μιᾷ τῶν αἰθουσῶν τοῦ παρισινοῦ Μεγάλου Ξενοδοχείου. Οἱ δύο διάσημοι ἀντίπαλοι δὲν διηγωνίσθησαν ἀπὸ τοῦ 1885, ὅτε ὁ Βινιῶ ἠττήθη ἐν Χικάγῳ ὑπὸ τοῦ Σχαίφερ εἰς παρτίδα διὰ τρεῖς παίκτας, ἐν ἣ τρίτος ἦτο ὁ Σλόσσων. Ὁ κερδήσας θέλει λάβει οὐ μόνον τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν ποσόν, ἀλλὰ καὶ τὰς εἰσπράξεις τῆς εἰσόδου εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ παιγνιδίου καὶ τὸ σφαιριστήριον ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκτελεσθῇ ὁ ἀγὼν.

Πρὸ τίνος χρόνου κατέπλευσεν εἰς τὰς Ἀζόρας νήσους, ἐκ τῆς Εὐέλπιδος Ἄκρας προερχόμενον καὶ εἰς Ἀγγλίαν μεταβαῖνον, μικρὸν σκάφος, οὐ ἐπέβαινον τρεῖς ναυτικοὶ Νορβηγοί, ἔχοντες καὶ οἱ τρεῖς ὄμοι... δύο ὀφθαλμούς, διότι ὁ μὲν εἰς εἶνε ἐντελῶς τυφλός, οἱ δὲ ἄλλοι δύο μονόφθαλμοι. Τὸ πλοῖον τοῦτο ἐναυπήγησαν ἐν Τρανσδάλλῃ, μετέφερον αὐτὸ διὰ ξηρᾶς εἰς Νατὰλ καὶ ἐκεῖθεν διεπεραιώθησαν μέχρι τοῦ Εὐέλπιδος Ἀκρωτηρίου. Διὰ τὸν ἀπὸ τοῦ Εὐέλπιδος μέχρι τῶν νήσων Ἀζορῶν πλοῦν ἐδαπάνησαν δέκα ὀλοκλήρους μῆνας, παλαιότες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ σφοδροτάτων τρικυμιῶν. Μετὰ ἐν ἔτος ἀκριβῶς ἀπὸ τοῦ ἐκ Νατὰλ ἀπόπλου των κατέπλευσαν εἰς Δουβρον. Τὸ πλοῖον αὐτῶν φέρει κατάδηλα τὰ ἔγνη τοῦ κινδυνώδους πλοῦ. Ἡ πῶρα εἶνε κατὰ τρητος, ἡ τρόπις δὲ καλύπτεται ὑπὸ στρώματος φυκῶν καὶ ὄστρεων. Ἀλλὰ καὶ ἡ κατάστασις τῶν τομηρῶν ναυβατῶν τῶν ἐκτελεσάντων διὰ τοῦ σκάφους τούτου τὸν μακρότατον πλοῦν, ἐμαρτύρει οὐχ ἦττον, ὅτε ἀφίκοντο εἰς Δουβρον, τοὺς μύχθους καὶ τὰς κακουχίας εἰς ἃς εἶχον ὑποβληθῆ καὶ αὐτοί. Εἶχον ἐξασθενήσει τὰ σώματά των, κατέστησαν κοιλοπάριοι, ἔτρεφον κόμην μακράν, τὰ ἐνδύματά των δὲ εἶχον εὐρωτιάσει ἐκ τῆς διαρκοῦς ὑγρασίας.

Ἐν Gladbach παρὰ τῇ Βόννῃ τῆς Πρωσσίας ἀπεβλήθη κατ' αὐτὰς ἰκανὸς ἀριθμὸς μαθητριῶν τοῦ ἀνωτάτου Παρθεναγωγείου, ἡλικίας 14 μέχρις 18 ἐτῶν, διότι ἀπασαι μετέβησαν μετὰ μαθητῶν τοῦ γυμνασίου εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἐνδεδυμένα καὶ ἀνδρικά ἐνδύματα. Οἱ ἰδόντες τὰς χειραφετημένας ταύτας δεσποινίδας εὐθυμούσας ἡσυχως μὲ τὴν κεκομμένην βραχέϊαν κόμην βεβαιοῦσιν ὅτι τὸ θέαμα ἦτο χαριέστατον.